agâh özgüç

cahide sonku

peçete kâğıdındaki anılar

+1 Kitap 2007 / 39
Sinema Kitaplığı / Oyuncular/ 01
CahideSonku / Agâh Özgüç

1. Baskı +1 Kitap, İstanbul 2007 (1 000 adet)

Yayın Yönetmeni
Eyüphan Erkul

Yayına Hazırlayan
Senem Kale

Grafik Uygulama
Meryem Yardımcı

Düzelti
Ülkü Tükenmez

Kapak Fotoğrafları
Agâh Özgüç Arşivi

Baskı ve Cilt
Doruk Matbaacılık san.tic.ltd.şti.
Galata deresi cad. No:8-10 Mecidiyeköy-İST
Tel:(0212) 283 72 06
Faks:(0212) 284 34 46

ISBN 975-978-6063-49-1

Sinema Kitapları Editörü
Ertekin Akpınar

PMP Basım Yayın Matbaacılık San. Tic. A.Ş.
Esentepe Mahallesi Kardeşler Sokak No: 42
Esentepe 34 394 İstanbul
Tlf: 0212 283 9898 Faks: 0212 283 00 55

kitap@pmpyayincilik.com

agâh özgüç

Cahide Sonku

peçete kağıtlarındaki anılar

AGÂH (NEDİM) ÖZGÜÇ

1932 yılında İstanbul'da doğdu. Yeşilköy Pansiyonlu İlkokulu'nda ve Haydarpaşa Lisesi'nde yatılı okudu. 1950'li yıllarda Attilâ İlhan'ın etkisiyle taşrada ve İstanbul'da yayımlanan *Varlık, Yelken, Petek, Şairler Yaprağı, Türk Sanatı, Salkım* gibi birçok edebiyat dergisine şiirler, denemeler yazdı. 1961 yılında gazeteciliğe başladı. *Artist, Ses, Sinema* ve *Perde* gibi dönemin sine-magazin ağırlıklı dergilerinde çalıştı. Çalışmalarını belli aralıklarla kadrosuz olarak *Hafta Sonu, Exspress, Akşam, Yeni Gazete, Milliyet (Pazar Eki)* gibi gazetelerde, *Erkekçe, Kadınca, Bravo, Playboy, Playmen* gibi aylık dergilerde sürdürdü. *TV'de 7 Gün, Video Haber, Beyazperde, Gelişim Sinema, Antrakt, Mega Movie, Popüler Sinema, Milliyet Sanat, Cumhuriyet Dergi, Albüm, Sinema, Öküz* gibi dergilerin yanı sıra ismini ve kesin sayısını unuttuğu birçok dergide yazdı. On iki sayı çıkan *Sinema 65* dergisini yönetti. Elli beş yıllık profesyonel meslek yaşamında hemen hemen yazmadığı, çalışmadığı yayın kalmadı. Halen *Milliyet Sanat* dergisinde düzenli yazılar yazmaya devam etmektedir. Bu arada yurt içinde ve yurt dışında Sinema Afişleri Sergisi düzenlemektedir

Yayımlanan eserleri: *Türk Filmleri Sözlüğü (4 Cilt) 1914-2002, Türk Sineması Sansür Dosyası, Arkadaşım Yılmaz Güney, Peçete Kağıdındaki Anılar-Cahide, 100 Filmde Başlangıcından Günümüze Türk Sineması, Bütün Filmleriyle Yılmaz Güney, Türk Sinemasında İlkler (Başlangıcından Bugüne), 80. Yılında Türk Sineması, Türk Sinemasında Cinayetler ve İntiharlar Dosyası, Türk Film Yönetmenleri Sözlüğü, Türk Film Yapımcıları Sözlüğü, Türkan Şoray, Afişlerle Türk Sineması, Türlerle Türk Sineması, 1000 Karede Türk Sineması, Bir Sinema Yazarının Günlüğünden Aykırı Notlar ve Türk Sinemasında Cinselliğin Tarihi.*

ÖDÜLLERİ:

1992 Altın Artemis Ödülü - 9 Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
1992-93 Sinema Ödülü - Ankara Sanat Kurumu
1999 Aziz Nesin Emek Ödülü - 11. Ankara Uluslararası Film Festivali
2000 Emek Ödülü - SİYAD (Sinema Yazarları Derneği)
2004 Sinema Ödülü - İFSAK
2007 Sinema Emek Ödülü - Anadolu Üniversitesi 9. Uluslararası Eskişehir Film Festivali

İÇİNDEKİLER

ÖLÜMSÜZ CAHİDE

18 Mart 1981 günü evrene gözlerini kapayan Cahide Sonku, güçlü oyuncu kişiliği, değerli sanatçı özelliği ve olağanüstü güzelliği ile Türk tiyatro ve sinemasında olduğu kadar, bir dönem tüm kamuoyunun gönüllerine de taht kurmuş, opera kavramının dışında gerçek bir 'primadonna'ydı.

Ama Cahide Sonku'nun benim çocukluk ve ilk gençlik yıllarımda bir başka yeri vardı. O, benim için, Ahmet Muhip Dranas'ın dediğince, 'ergen yastığımın ateşten rüyaları'nı bezeyen bir kadınlık ve güzellik simgesiydi. Şekerci Hacı Bekir'in oğlu Ali Muhittin onu sürekli izleyebilmek amacıyla tiyatroda her gece bir loca ayırtırken, ben de düşlerimin kadınlık simgesinin gazetelerde, dergilerde çıkan resimlerini toplardım. Eskiden köy kahvelerinin 'dünya güzeli' olduğu söylenen bir kadının resmi asılırdı. Taşbasması. Bana göre, taşbasması resimlerde yer alan dünya güzelinden de güzeldi Cahide Sonku. Yıllar yılı ağabeyimin laciverterinden bozma, uzun pantalonlu tiyatro elbiselerimi giyerek gittiğim Dram Tiyatrosunun paradisinden onu izlerken, düşlerimin kadınlık ve güzellik simgesini kucaklardım gözlerimle. *Vanya Dayı*'da, *Yayla Kartalı*'nda, *Gök Korsanı*'da, *İki Başlı Kartal'da*, *Ruy Blas*'ta ve *Othello*'da yalnızca o vardı.

Uzun yıllar sonra, bir sinema dergisini yönetirken Cahide Sonku çıkageldi. Yitik, sıngın ve yaşlı bir kadın oturuyordu karşımda. Yadırgadım. Sonra birden anımsadım, tanıdım. Anılarımın gözleriyle bakınca 'Bataklı Damın Kızı Aysel'i hemen bulup çıkardım. Hele başını edalı bir özbeğeniyle geriye atınca, Şehvet Kurbanı'nın baştan çıkarıcı güzeli oluvermişti benim için. Dergideki arkadaşlarım benden çok gençtiler. Tanımıyorlardı Cahide Sonku'yu. Onlar yalnızca karşımda oturan yitik, sıngın, yaşlı kadını görüyorlardı. Barbara Stanwyck'in Stella Dallas'ın, anımsatan zavallılığında, Cahide Sonku'yu görebilmeleri olanaksızdı. Onun Şehir Tiyatrolarındaki birbirinden güzel oyunlarını ve Türk sinemasının kilometre taşlarını oluşturan filmlerini bilmiyorlardıki...

Sinema tarihleri Greta Garbo için 'Unsterblicher Garbo' deyimini kullanırlar. Eskiler, bunu 'Lâyemut Garbo için 'Unsterblicher Garbo" deyimini kullanırlar. Eskiler, bunu 'Lâyemıt Garbo' olarak Arapçalaştırmışlardır. Türkçesi 'Ölümsüz Garbo'dur. Ben bu deyimi Cahide Sonku için kullanacağım: 'Ölümsüz Cahide'.

Ölümsüz Cahide, son yıllarında edindiği bir meyhane arkadaşının evinde ölmüş. Tek başına. Yalnız. Dünyaya, analarımızın en saygın özverilerinin yardımıyla geliriz. Oysa tek başımıza ayrılırız yeryüzünden. Ölüm, bireyciliğin en belirgin simgesi galiba. Bir düşünür,

"Arkanızdan yaz tutulmamasını istiyorsanız hiçbir şey bırakmayınız," diyor. Bir emekli aylığının bile çok görüldüğü Cahide Sonku son soluğunu verdiğinde, üstünde eski bir entari ile eski bir hırka varmış. Bu görünümü ile o, ardından yas tutulmasını istemiyor gibiymiş. Ölümsüz Cahide'nin isteğine uyarak ardından yas tutmasak bile, onu hep anacağız. *Vanya Dayı*'lar, *İki Başlı Kartal*'lar, *Ruy Blas*'lar, *Othello*'lar oynandıkça, 'Bataklı Damın Kızı Aysel', *Şehvet Kurbanı*, *Akasya Palas*, *Yayla Kartalı*, *Senede Bir Gün*, *Vatan ve Namık Kemal* en azından sinema tarihlerinde var oldukça Cahide Sonku'nun ölümsüzlüğü sürüp gidecektir.

Çetin A. ÖZKIRIM

PEÇETE KAĞIDINDA ANILAR

Agâh Özgüç'ün büyük bir sadakatle ve tutkulu bir kalemle yazdığı anıları okudum. Türk sinemasını an be an saptamaya çalışan araştırmacı, bu kez odağını Cahide Sonku'ya çeviriyor: Cahide, Peçete Kağıtlarındaki Anılar. Söz konusu Cahide kraliçelik, yıldızlık, ihtişam dönemini çoktan kapamış, meyhane köşelerinde gün dolduran yıkık, yalnız, umarsız ama karmaşık kişiliğinden hiçbir şey yitirmemiş, karmaşık kişiliğinin gizlerini küçük burjuvaca değer yargılarına hiç mi hiç açmak istemeyen, yine eşsiz bir kadındır. Bulanık birtakım sözler ve gecenin ileri bir saatinde Agâh Özgüç'e sesleniş: "Beni eve götür..."

Bu ev elbette Ayaspaşa'daki kapıları buzlu camlı, iç içe salonlu apartıman dairesi ya da Suadiye-Bostancı yolu üzerindeki sarmaşık gülleriyle, leylaklarla donanmış yörekent evi değildir. Cahide Sonku şimdi Balıkpazarı'nda köhne, alaturka bohem bir evde hayli ilginç bir ailenin yanına sığınmış yaşamaktadır. (Evli, aileyi biliyorum. Rastlantı sonucu aylarca izlemiştim. Belki bir gün ben de yazma cesareti bulacağım 'O' Cahide'yi.) Ya da şöyle bir mekândır, Agâh Özgüç'ün saptayımıyla: "Elektriksiz, karanlık, ardiyeye benzeyen, rutubet kokan bu izbe yerde mum ışığında yaşıyordu. Bir yanda kırık dökük tahta bir karyola, bir yanda içi kirli çamaşır dolu bir leğen..." Her akşam meyhanelere sığınan Cahide Sonku'nun başında hâlâ tüllü, eski şapkalar, bereler...

Cahide Sonku gündemde. Öldüğü günü anımsıyorum. Ölümü, kimsenin ilgisini çekmemişti. Milliyet Sanat Dergisi'ne telefon etmiş, bir yazı yazmak istediğimi söylemiştim. 12 Eylül 'ruhu'nu bütün şiddetiyle yaşıyordum. Aynı günlerde Vasfı Rıza Zobu'yla Bedia Muvahhit devlet sanatçısı onurunu paylaşıyorlar, zamanın 'devlet başkanı' Kenan Evren tarafından kabul ediliyorlardı. İkisi de ne kadar bakımlı ihtiyarlardı... Bu anılar kitabında Vasfı Rıza için büyük bir sanatkâr diyor Cahide Sonku. Oysa kendi yaşamı çok daha yüce. Zenginlerin şımarttığı, sanatının hayli cılız kaldığı söylenen bu olağanüstü güzel kadın, yalnız servetini değil, kendisine o serveti kazandıran güzelliğini de -bilerek bilmeyerek, bilinçle yarı bilinçle- şu alımsatım dünyasına iade edebiliyor; küstahlığı, horlayıcı tutumu ve akmamış gözyaşlarıyla şu mekânlar, paralar pullar, hesaplar kitaplar, yükselişler cemiyetine, şu kokuşmuş leş ortama en düşkün halinde bile meydan okuyordu. Sokak çocuklarını, sokak kızlarını; sokak çocuklarındaki, sokak kızlarındaki asaleti anlamak hiç şüphesiz öyle herkesin harcı değil.

Ama bazı sefil küçük burjuvalar, sözgelimi benim gibiler, alımsatımlara, ruhun aşağılandıkça aşağılanarak kimliğin sahte yükselişlerine, paranın pulun iğrenç olanaklarına meydan okuyamamışken, hiçbir zaman okuyamayacakken kendi müthiş hiçliklerinde Cahide

Sonku gibi büyük serüvenlerden, büyük fırtınalardan kimileyin yüz kızarıcı dersler çıkarabilirler. Kimileyin olası bu. "Büyük adamların kıymetini bilmedim. Ama pişman değilim, başka türlüsünü de yapamazdım." O büyük adamlar...

"Cyrano da Bergerac adlı ünlü oyunu oynuyorduk... Ah Roxane ah... Şimdi nerede o? Roxane'ın Cahide'si bir meyhanede... Boş ver... Sen iç Cahide, iç"

Cahide Sonku'yu duyumsamak, öyle sanıyorum ki, yaradılışla yaşanılan alımsatımlar dünyası arasındaki uçsuz bucaksız çelişkilere kalpten kalbe geçen bir isyan bildirisiyle doğru orantılı. İsyan, dermeçatma yerli sosyalizmlerle kavranamayacağı gibi sokak çocuklarına, sokak kızlarına bir kez olsun aşkı gerektiriyor. Üstelik sokakların insanları çok kibirliyken: "Hayır... Kibirli falan değilim. Onu söyleyenler halt etmiş. Kibirli olmadım da hiç... Ben yıllar önce lâğım çukurları üstünde akrabalarımı aradım."

Cahide, Peçete Kağıtlarındaki Anılar, Cahide Sonku'nun asıl kişiliğini, öz kimliğini kavramak konusunda saygın bir çalışma. Belki daha birçok söz söylenebilir, kitap için, Cahide Sonku için. Ama...

"Hadi düş önüme, gidiyoruz..." Sokak çocuklarının, sokak kızlarının ardından gitmek bizim gibileri daima korkutacak. Alkol, bedeni para karşılığında şehvete satmak, güzelliğin edindirdiği serveti sokaklara savurmak, bedenin güzelliğini, yüzün güzelliğini paramparça etmek, daima yok olmak, kendini yok etmek isteği çifte ahlaklılara yabancı. Sonunda bir noktada siz nasıl olsa "kurtulursunuz" Yalnız Cahide Sonku değil, adsız, sansız o kadar çok Cahide de bir gizli güç olarak kalır. Bazan olur, bazan onlara gönül verebilirsiniz... Bazan aşk...

Selim İLERİ

"Büyükleri sayarım...
Galiba büyük oyuncu benmişim...
Ama benzerimi aradım, bulamadım..."

CAHİDE SONKU

Cahide Sonku'nun 1942 yılında ablası Nuriye'ye imzaladığı bir fotoğraf.

GİRİŞ

Sinemaya ilk kez annemle gitmiştim... Hatırladığıma göre, annemin elimden tutup çekiştire çekiştire götürdüğü sinema, Sovyet Konsolosluğu'nun karşısına düşen ve o dönemin ünlü Markiz Pastahanesi'nin sırasındaki Santral'dı. İstiklal caddesinin Tünel'e uzanan bölümündeki Santral Sineması daha sonra Necip Erses Film Stüdyosu'na dönüştü... Şimdi ise o eski dev yapı bir pasaj...

O yıllarda 7 ya da 8 yaşlarında bir çocuktum. Ama, o ilk gördüğüm filmdeki kocaman, lastik ağızlı Amerikalı komedyen Joe E. Brown'un siyah-beyaz hayali gözlerimin önündedir... Çocukluk günlerimin beyaz perdedeki bu hayali, ya da sinemayla ilk tanışmam o kocaman ağızlı Joe E. Brown yerine neden Cahide Sonku olmamıştı?

Ne var ki bu seçimi ben yapmamıştım. Çünkü tercih hakkı benim değildi. O günlerin doğal akışı içinde annemindi... Ve kim bilir yıllar önce yeşil tramvaylar içinde Cahide Sonku'nun varlığından habersiz Tepebaşı'ndaki Şehir Tiyatrosu'nun önünden kaç kez geçmiştim?

1940'lı yıllarda Cahide Sonku'nun oynadığı Şehvet Kurbanı'nı ise ancak yıllar sonra izleyecek ve Hikmet Feridun Es'in 'Türk tiyatrosunun ve Türk balesinin en güzel kızı' diye yazdığı 'unutulmaz sarışın'la ilk kez ucuz bir meyhanede yüz yüze gelecektim.

"Cahide'yi Doktorun Hatası'nda seyrettiğim gün, efsunlanmış gibi çıkmıştım tiyatrodan. On yedi yaşındaydım ve kendisine erişme olanağı bulunmayan bir Olempus tanrıçasını görmüş olmanın yüreğimi allak bullak eden karmakarışık duygularıyla dönmüştüm okula...

Oyun güzel miydi, bilmiyorum. Ama Cahide çok güzeldi."

Ölümünün ardından Çetin Altan böyle yazmıştı.

Haldun Taner'in, Çetin Özkırım'ın, Haldun Dormen'in, Çetin Altan'ın, Selim İleri'nin ve de birçok ünlü kalemin çocuklukları boyunca bir 'efsane' olan Sonku'yu tanımakta çok geç kalmıştım. Bu nedenle beni 'allak bullak eden' Cahide Sonku'nun 'cıgarasının küllerini altın tabaklara silktiği' söylenen günlerde yetişemediğim güzelliği ya da gizemli yaşamı değil; beni allak bullak eden, en ucuz meyhanelere kadar uzanan 'bir insanın çöküş serüveni' oldu.

"Asri mezarlıktan üç kişilik mezar satın aldım. Tapusu bende... Birinde ablam yatıyor. Biri de kızım Ender için.. Ama ben ölürsem annemin yanında yatacağım..."

İşte Cahide Sonku böyle diyordu, ölmeden önce son konuşmalarımızın birinde. Ve şimdi Sonku yok. Beyoğlu'ndaki Dostlar Birahanesi'nde, Üç Nal Meyhanesi'nde müdavimi olduğu masası ve sodalı votka bardakları boş kaldı. Şimdi Beyoğlu'nun arka sokaklarındaki salaş meyhanelerde sadece koca bir yaşamın derin çizgileriyle dolu, donuk bir fotoğrafı kaldı Cahide Sonku'nun...

Cahide Sonku 1945 yılında Perde-Sahne Dergisinin kapak fotoğrafında.

Cahide ile üç aya yakın bir süre içinde hep meyhanelerde konuştuk. Dertleştik... Başında daima bir türban ya da bir bere... Onu hep böyle görürdüm. Bana anılarını anlattıkça: "Ah, sen yok musun sen... Bana içirip, beni sarhoş edip ağzımdan laf alıyorsun" derdi.

Sonra da ağzından hiç düşmeyen o cümle:

"Vız gelir bana, ben ekşimiş fasulye yemiş kadınım..."

Cahide Sonku, gerçekte geçmişe dönmek istemiyordu. Sürekli bir kaçışın içindeydi. Her ne kadar zaman zaman boşalmak ihtiyacını duyuyorsa da anıların onu rahatsız ettiğinin farkındaydım. İşte böyle bir kaçışın içinde ve de yalnız olduğu için hep içiyordu.

Cahide Sonku belli bir süre eski günlerini anlatır, sonra da birden gözleri uzak, bilinmeyen bir noktada hareketsiz kalırken susar:

"Yoruldum artık, yarın akşam devam ederiz..." derdi.

Ve saat gecenin on birlerine doğru kalkıp koluma girerken, ağır aksak yollara düşerdik. Cahide Sonku, o günlerde Galatasaray'daki Balıkpazarı yakınlarında bir ailenin evinde kalıyordu. Emekli maaşının bir kısmını, bakılması için üç aydan üç aya yanında pansiyon olarak kaldığı aileye veriyordu. Bu arada birkaç ev değiştirmişti Cahide Sonku... Sirkeci'deki bir otomobil galerisinin müdürlüğünü yapan ve eski bir polis emeklisi olan Mehmet Birol'un yıllar önce ayrıldığı eşinin Tarlabaşı'ndaki evinde kalmıştı uzun bir süre.

Cahide Sonku misafir kaldığı evde. Aile bireyleri Mehmet Birol ve Ağâh Özgüç'le.

Cahide Sonku

Cahide Sonku çocukları çok severdi. Birlikte oturduğumuz meyhanenin kapanışından sonra her gece kolumda, onu kaldığı eve götürürken eski polis M. Birol'un çocuklarına bir kilo elma almadan rahat edemezdi. Eli boş gitmeyi sevmiyordu. Gene bir gece yaşlılığın getirdiği bitkinlikle kolumda, ayağını sürüye sürüye yürüyen Cahide Sonku, Tarlabaşı'na yakın bir sokakta birden duraksamıştı. Köşebaşındaki bir bakkal dükkânını göstererek şöyle dediğini anımsıyorum:

"Talat Artemel ile evlendiğim zaman bu eve gelin gitmiştim. Bak gelin geldiğim ev simdi bakkal dükkânı olmuş..."

Ülkü Erakalın Cahide Sonku ile ilgili belgeselin çekiminde.

Sözünü ettiği, bir dönemin ünlü aktörü Talat Artemel, ilk kocasıydı Sonku'nun. Ve bu sahne arkadaşıyla 1936 yıllarında evlenmişti. Onları evlendiren de dönemin ünlü bestecisi Muhlis Sabahattin'di. Ve Cahide o yıllarda 17 yaşında bir tazeydi.

Sonku, Shakespeare'in 'Hamlet'inde Ofelya'yı oynarken tanıştığı Artemel'le büyük bir aşk macerası yaşamış, ancak bu birliktelik üç yıl sürmüştü.

"Cahide eli açık ve cömertti... Eline geçen parayı kimin ihtiyacı varsa hemen dağıtırdı.

Yapımcı-yönetmen Muzaffer Arslan, yıllar önce Şehir Tiyatrosu'nda omuz omuza birlikte

çalıştığı sanatçı için böyle diyordu. Gerçekten de yıllar sonraki Cahide Sonku değişmemişti. Devlet Tiyatrosu'ndan üç ayda bir aldığı emekli maaşını cebine koyduktan sonra meyhanelere koşar, çevresindekilere içki ısmarlar, onlarla koyu sohbetlere dalardı... Ne var ki bu eli açıklığı, cömertliği çevresinde bir dolu 'beleşçi' ve 'sömürücü' tiplerin doğmasına neden olmuştu. Onu bir kadeh içki ya da bir yüz lira gibi hep küçük hesaplar uğruna duygusal yakınlaşma gösterileriyle sömürmüşler, bu yüzden de Cahide, çoğu kez beş parasız ortalarda kalmıştı. Oysa, bir yüz liraya muhtaç olacak kadar düşmeyi hakketmiş bir kadın mıydı Cahide Sonku?

Bu ne biçim bir yazgıydı?

Ve bu kaçınılmaz yazgıyı, boynunda bir muska gibi taşıyacak mıydı?

Ucuz meyhane köşelerinde 62 yaşında bir kadının uyuklaması bir kusur, ya da yıllarını Türk tiyatrosuna, Türk sinemasına vermiş bir koca Cahide Sonku için küçültücü bir davranış mıydı?

Kuşkusuz ki hayır.

Sanatçıların da insan olarak birtakım doğal zaafları olacaktı. Ama Cahide Sonku'ya yüzeysel bir gözlem içinde 'alkolik bir kadın' gözüyle baktılar. Özellikle de son günlerinde hep horlandı. 'İçki içiyor' diye hep suçlandı... Haldun Taner'in deyimiyle bir 'çelişkiler kumkuması' mıydı Cahide Sonku? Yoksa unuttuğumuz, elinden tutmadığımız sanatçılara ancak ölümlerinden sonra sahip çıkmaya çalışan bir toplumun 'çelişkileri' bizler miydik?

İyi ama neden bu meyhaneler?

Cahide Sonku 1940'lı yıllarda kapak yıldızıdır. Ölümünün ardından yıllar sonra bir 'Vefa borcu' olarak yönetmen Ülkü Erakalın'ın gerçekleştirdiği 'Cahide Sonku Belgeseli', 7.Uluslararası İzmir Film Festivali'nde gösterilirken, eski sanatçı dostlarından biri geçmişteki anısını şöyle dile getiriyordu. Daha doğrusu Cahide Sonku'nun ağzıyla bir 'düşüş gerçeğini' vurgulamaya çalışıyordu:

"Sordum Cahide'ye. Neden buralardasın? Derdin ne? Hiç unutmam acı acı gülerek şu yanıtı vermişti. İnsanlar benim neden içtiğimi ve neden buralara düştüğümü merak ediyorlar? Yeşilçam'ın vefasızlığından bıktım. Burada küçük insanlar arasında mutlu olabiliyorum ancak. Bu hayatı kendim istedim, kendim seçtim. Eğer bir suçlu aranıyorsa, o benim. Vah, vah diye kimse ağıt yakmasın, kimse alınmasın, kimse Cahide'yi kendine dert etmesin..."

Beyoğlu'nun arka sokaklarındaki meyhanelerde söyleşirken, tüm anlattıklarını peçete kağıtlarına notlamıştım. Kaldı ki Sinema Yazarları Derneği'nin ödülünü bile meyhanede almayı tercih eden bir sanatçının anılarını bu koşulların dışında yazmaya olanak yoktu... Elbette Cahide Sonku'nun çalkantılı ve gizemli yaşamını, bir meyhane söyleşisiyle peçete kağıtlarına sığdırabilmek mümkün değildi... Bu yaşam biçimi sadece, kırılmış kristal bir aynanın meyhanelere düşen küçük parçalarından biridir...

"ANNEMDEN İLK TOKATI ATIF KAPTAN YÜZÜNDEN YEDİM"

Parmakkapı'da Galatasaray Kulübü'nün karşı sırasına düşen Giresunlu Ali'nin meyhanesi... Yine düşünceli, yine elinde sodalı votka kadehi ile barın taburesine çökmüş, iki büklüm oturuyor...

Yan yanayız Cahide'yle...

Başında beresi, boynunda kirli ipek eşarbı.. Filmlerinden ve sararmış fotoğraflarından anımsadığımız Cahide'nin yıllar önceki asaletinden, kibarlığından bir şey yitirmediğini görüyorum.

Gerçek adı Cahide Serap olup 1919 Yemen doğumlu sanatçı, geriye dönüşlerle yorgun anılarını tekrar yaşamaya çalışırcasına anlatıyor. Derin çizgilerle örülmüş yorgun bir yüzün karşısında büyük bir suskunluk içinde, onu ilgiyle dinliyorum.

Çocukluğunda Yemen çöllerinden nasıl develer üzerinde ailece göç ettikten sonra İngiliz gemilerine binip İstanbul'a geldiklerini anımsıyor bir bir... Gene o yıllarda annesi Hayriye Hanım, babasının aşkından verem olmuş. Ve bu arada babası, İngilizlere esir düştüğü için, ancak bir süre sonra yurda dönebilmiş...

Çocukluk yıllarındaki anıları hep kopuk kopuk Cahide Sonku'nun...

Kopuk kopuk anı zinciri içinde talebelik günlerine dönüş yapıyor. Ve ilk filmi izleyişini şöyle anlatıyor:

"Cumhuriyet Orta Mektebinde (Sultan Selim) talebeydim... O günlerde Şehzadebaşı'ndaki Milli sinemaya gitmiştim. Hatırladığıma göre galiba 2.30 matinesiydi. Bir Millet Uyanıyor adlı filmi seyrediyordum. Filmi çok beğenmiş, etkisi altında kalmıştım. Hiç unutmam, bir günde üç defa seyrettim. O zamanlar sinema koltuklarında numara yoktu. Yani numarasızdı koltuklar. Ve beni yerimden kimse kaldıramıyordu. O güne kadar annemden fiske değil, tokat bile yememiştim. Filmde Atıf Kaptan'ı çok beğenmiştim. Sinemadan çıktığımda hava kararmıştı. Yıllar önce dedemin aldığı 32 odalı konak bir yangın sonucunda kül olduğu için iki odalı bir gecekonduya sığınmak zorunda kalmıştık. Şimdi gecekondular lüks oldu artık... Eve gelince annem kulağımı çekti ve: "Kızım saat kaçta evden çıktın, saat kaçta geliyorsun?" dedi. Ben anneme 'Anne' diye hitap etmezdim. 'Valide Hanım' derdim ve ilk defa annemden tokat yedim. Annem Hayriye Hanım çok güzel yemek yapar, çok güzel ud çalardı. Tokadı yedikten sonra anneme doğruyu söyledim. Ve filmi bir kez daha seyretmek istediğimi itiraf edince bana inandı. "Bir daha evimizi kirletmek, yalan söylemek yok" dedi. "Bundan sonra serbestsin, sana inandım"

Cahide Sonku sahneye çıktığı ilk günlerde.

Cahide Sonku (oturan) çocukluk günlerinde ablası (solda), dayısı Faruk (sağ başta) ve teyzesiyle.

Atıf Kaptan *Bir Millet Uyanıyor* filminde

Ne garip ki, ilk filmini izlediğim Atıf Kaptan'la hiç tanışmadım. Tanrı bizi hiç karşılaştırmadı. Ne piyeste, ne de sinemada...

Gerçekten yaşamları boyunca bir araya gelemeyen, karşılaşmayan bu iki sanatçıyı ölüm, yıllar sonra kara toprakta birleştirmişti...

"SEDAT BEYİN YANINDAKİ KISA PANTALONLU ÇOCUK GALİBA HALDUN SİMAVİ'YDİ..."

Cahide Sonku, Şehir Tiyatrolarında figüran olarak işbaşı yaptığında 15 yaşındaydı. Ve Muhsin Ertuğrul'un karşısına siyah ortaokul önlüğüyle çıknuştı. Şehir Tiyatroları Genel Müdürü Ertuğrul, bu saydam tenli zarif sarışını, idareye başvuran 50 amatör genç kız arasından seçmişti... Yıllar önce Şehir Tiyatrosu kadrosuna girip doksan lira aylık aldığını söyleyen Sonku, ilginç bir anısını şöyle dile getiriyordu:

'Hürriyet Apartmanı' adlı oyunu oynuyorduk. Bu oyunda büyük bir başarı kazanmıştım. Eserin sahibi de o yılların şöhretli gazetecisi Sedat Simavi'ydi... Yanılnuyorsam tam 36 yıl öncesinden söz ediyorum. Hiç unutmam Sedat Simavi bey, bir gün tiyatrodaki soyunma odama gelmişti. Ben oyunu bitirmiş makyajımı siliyordum. Yanında kısa pantalonlu bir çocuk vardı. Geçmiş yıl pek hatırlıyamıyorum, bu kısa pantalonlu çocuk galiba oğlu Haldun Simavi'ydi.. Sedat Simavi bey eserindeki oyunumu çok beğenmişti. Bana o gün kendi eliyle bir 'gümüş ayna' verdi. Heyecanlıydı... Ellerinin titrediğini hala hatırlıyorum. Tabii ben de aynı heyecanı yaşadım. Çünkü sanat hayatımda aldığım ilk ödül, bu 'gümüş ayna' oldu..."

Haldun Simavi'nin babası Sedat Simavi

"MUHSİN ERTUĞRUL KARISI ÖLDÜKTEN SONRA BANA EVLENME TEKLİF ETTİ...

Cahide Sonku, geçmişi geriye dönük bir pencere içinden yaşarcasına, bol sigara dumanlı, küf kokusuyla alkol kokusunun kucaklaştığı meyhanede anlatmaya çalışırken yoruluyor, sonra da kısa bir süre için susuyordu. Ve anlattıkları kesinlikle belli bir sırayı izlemiyordu. Yaralı bir kuş gibi daldan dala sıçrayarak, anılardan anılara geçiyordu. Anlatmakla kolay kolay bitiremeyeceği yaşamını yorgun anımsamalarla yeniden gözlerinin önünde şekillendirirken, ben de Cahide'nin acılı yüz çizgilerinde Bataklı Damın Kızı Aysel'i arıyordum.

Bu kez söz, yazgısını değiştiren Muhsin Ertuğrul'a gelmişti. Böylece de bir başka anıyı yaşıyordu. Yaşıyorduk...

"Muhsin Ertuğrul, sık sık "O siyah önlüklü Cahide'yi unutmadım" derdi. Beni onbeş yaşındayken Muhsin Ertuğrul'a aile dostum Nuri Karademir götürmüştü. Annem o gün bana:

Cahide Sonku, *Akasya Palas* filminin çekiminde yönetmen Muhsin Ertuğrul (so başta) ve ekip arkadaşlarıyla.

"Nuri Ağabeyinle gidersin" deyip izin vermişti. Üzerimde basmadan yapılmış bir elbise vardı. Anneme: "Valide Hanım müsaade edersen siyah okul göğüslüğümü giyebilir miyim?" diye sormuştum. Ve işte Muhsin Ertuğrul Bey'in karşısına ilk defa böyle çıkmıştım. Tiyatroya oyun başladıktan sonra, yani geç geldiği için Atatürk'ü bile salona sokmayan, kaprisli, inatçı o büyük zat, karısı (Neyyire Neyir) öldükten sonra bana evlenme teklif etmişti... O günlerde Suavi Tedü ile *Doktorun Hatası* adlı bir oyun oynuyorduk. Muhsin Ertuğrul bana: "Seni kırk gün kırk gece bekleyeceğim" demişti. Bu iş kafama takıldı. Sanki böyle bir teklife çanak tutan bir kadın gibi hissettim kendimi. O Muhsin Ertuğrul'sa ben de Cahide Sonku'ydum... Bu evlenme teklifinden dört gün sonra 'çat' diye çalıştığı odasının kapısını çaldım. Odasına girer girmez:

"Bir insan bir kadına hem koca, hem hoca olamaz. Fakat bu teklifinize yine de teşekkür ederim" dedim. O da karşılık olarak: "İyi düşündün mü?" dedi. "Sana yazık olmasın..."

Bu konuşma sinirlerimi o kadar bozmuştu ki, kapıyı suratına vururcasına kapatıp dışarıya çıktım. Büyük adamların kıymetini bilmedim. Ama pişman değildim. Başka türlüsünü de yapamazdım. Muhsin Bey bu teklifi yaparken ben kocam İhsan Doruk'tan yeni boşanmıştım...

Cahide Sonku

"ELLER ELLER; AH O ELLER..."

Esrarlı ve buğulu güzelliğiyle eski hayranlarının bir zamanların Greta Garbo'sunu anımsattığını söyledikleri Sonku'yla geçmişi yaşamaya devam ediyordum. Cahide'nin Cahide olduğu günleri...

Kimler gelmiş kimler geçmişti sanat yaşamından...

Cahit Irgat'lar, Küçük Kemal'ler, Turan Seyfioğlu'ları, Talat Artemel'ler, Suavi Tedü'ler, Salih Tozan'lar geçiyordu belleğinden...

Sonsuza dek uzanan nostaljik bir yolculuktu bu.

Öyle ki anlattıklarını çoğu kez kurgulamak ya da sıraya koymak mümkün değildi... Kendi gibi anılan da dağınıktı. Bu dağınıklığı yaşarken yıllanmış bir ağaç gövdesine benzeyen damar damar elleriyle içki kadehine uzanıyor, sanki onlardan büyük güç alıyordu... O eller ki, Haldun Taner'in bir Öyküsüne konu bile olmuştu.

Kimbilir Haldun Taner, 'Eller' adlı öyküsünü hangi uykusuz gecelerinin birinde yazmıştı Sonku için?

Ve ünlü yazar, Cahide'nin ölümünün ardından şöyle diyordu:

"Bir yazarın eline kalem geçmişken ona buna ilan-ı aşk etmesi kadar adilik olamaz, kanımca..."

Eller eller, ahh "o eller" yok mu? Ama şimdi yok... Çünkü düşsel büyüsünü çoktan yitirmişti. Artık konuşan eller değildi...

Ve Sonku yılların acımasızca tahrip ettiği elleri votka kadehlerinde, kesik kesik derinden anlatarak konuşmasını sürdürüyordu:

"Turan Seyfioğlu'nun ölümünden onbeş gün kadar önce beraberdik Bostancı'da... Ne güzel de içmiştik karşılıklı. Ne de güzel konuşmuştuk. Eski dostlarla konuşmak güzel oluyor... Ama eski dostlar da bazen insanı unutuyor, vefasız oluyorlar. Kırk senelik meslek hayatımda gördüğüm büyük sanatçılar Küçük Kemal, Hazım Körmükçü, Talat Artemel'dir. Ne garip ki Talat Artemel önce hocamdı, sonra kocam oldu... Ferdi Tayfur birçok manada büyük adamdı. Suavİ Tedü ise sadece bir mankendi. Hazımla Vasfi'nin (Rıza Zobu) yerini bugüne kadar kimse dolduramadı."

(Ne var ki, Sonku'nun övgüyle söz ettiği Vasfi Rıza Zobu ise, bir ölünün ardından, gerçek nedeni bilinmeyen gizli bir kinle ve de fırsat buldukça hakaretler yağdıracaktı. Sonku, Zobu'ya göre 'yeteneksiz bir oyuncu' olabilirdi. Kaldı ki eleştirinin de bir sınırı vardı. Ama gazeteci Özcan Ercan'ın yaptığı bir söyleşide (26 Mart 1989, Milliyet) Cahide Sonku'ya 'aptal karı, fahişe' diyerek hakaretler yağdırması, Vasfı Rıza Zobu gibi 87 yaşında bir tiyatro ustasına

elbette yakışmıyordu. Anlaşılan Zobu, kendi döneminde yetişen Sonku'yu yaşamı boyunca asla sevmemişti.)

Sonku, duruyor düşünüyor ve hangi anısı aklına geliyorsa onu yoruluncaya kadar anlatıyordu. Ben de onu ona bırakıp daha fazla yormamak için hiçbir şey sormuyordum...

Cahide Sonku

"ATATÜRK TİYATROYA GEÇ GELİNCE"

O alkollü gecelerimizin birinde bu kez konu Atatürk'tü...

"Şimdi yerinde yeller esen Tepebaşı'ndaki Şehir Tiyatrosu'nda ***Aşk Mektebi*** adlı oyunu oynuyorduk. Dediler ki "Atatürk oyunu seyretmeye gelecek, dikkatli olun, yarın akşam Ata misafirimizdir." Ve tiyatroda büyük bir telaş başladı. "Bana 60 lira versene" diye herkes birbirinden borç alıyordu. Kimi terzideki elbiselerini almak için, kimi saçlarını yaptırmak için para peşine düşmüştü. Ve o gece, piyes başlamadan önce 'Ata gelecek' diye yerlere halılar serdiler. Piyes başlayalı beş dakika mı olmuştu ne?

Atatürk gelmedi. Bir süre sonra tekrar bir telaş başladı tiyatro içinde. Atatürk beş dakika geç geldiği için Muhsin Ertuğrul, onu salona almadı, Atatürk ise hiç ses çıkarmıyor. Sanata ve sanatçıya saygısı olan Atatürk oturmuş, birinci perdenin bitmesini bekliyor. Bu arada da kahvesini içiyor beklerken. O gün benim üzerimde tafta bir elbise var... Birinci perde bittikten sonra Atatürk salona giriyor. İkinci perdeyi seyrediyor. İkinci perde bittikten sonra da Atatürk için özel olarak birinci perdeyi oynuyoruz. Daha on perde olsa oynardık..."

Cahide Sonku balerilik yaptığı günlerde.

"MUHSİN ERTUĞRUL ETEĞİNE DÜŞKÜNDÜR..."

Cahide Sonku, birden Nâzım Hikmet'le olan bir anısına geçiyor. Ama gene olayın içinde Muhsin Ertuğrul var... "1940 yılından önceydi, sanıyorum. Nâzım Hikmet'in *Unutulan Adam* piyesinde oynuyorum. Aynı piyeste Muhsin Ertuğrul da vardı. O benim babamı, ben de kızını oynuyordum. Rol icabı karnımda bir çocuk vardı. Muhsin Ertuğrul eteğine düşkündür, o günlerde metresleri çoktur... Nedense bir gün beni bu oyundan aldı. Nâzım Hikmet olayı duyunca Muhsin Ertuğrul'a: "Muhsinciğim, bu roldeki genç kızı Cahide olarak tahayyül ediyordum. Sen şimdi kafamdaki hayali yıktın. Lütfen eserimi geri verin" demişti.

Gene *Ondın* adlı tercüme bir eseri oynuyoruz. Provalarda dedim ki Muhsin Ertuğrul Bey'e: "Ben bu elbise ile sahneye çıkamam. İspanyol elbisemin eteği batıyor ayağıma, oynayamıyorum" dedim. Ve hocam bana ilk defa inandı, "Naciye Hanım'a git, istediğini ondan al" dedi."

Muhsin Ertuğrul ve Cahide Sonku, *Şehvet Kurbanı* filminin bir sahnesinde.

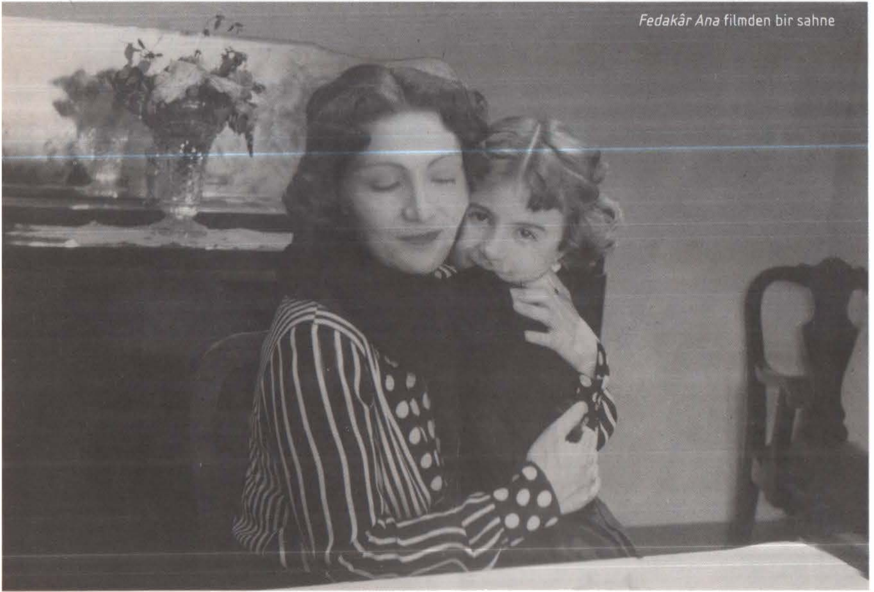
Cahide Sonku, *Şehvet Kurbanı* adlı ünlü filminin bir sahnesinde.

"İLK DEFA REJİSÖRLÜK YAPIYORUM..."

Cahide Sonku, bazı iddialara göre ve sinema tarihimize göre oyunculuğunun yanı sıra rejisörlük de yapmıştı. 'İddia' diyoruz, çünkü bu konuda olay oldukça karanlıktadır. Ve bir rastlantı sonucu nasıl kamera arkasına geçtiğini şöyle anlatıyor:

"*Fedakar Ana* ilk rejisörlük yaptığım film oldu. Ben o filmde asistanlık yapıyordum. Filmi çekecek olan rejisör hastalanıp sete gelmeyince bu defa ben makinenin arkasına geçtim. Ve ilk kez bizim filmde Eşref Kolçak küçük bir rol oynadı. Ben de anayı oynamıştım. Şimdi yalnız, hastalanıp sete gelemeyen rejisörü kesin hatırlayamıyorum. Talat Artemel mi, yoksa Mümtaz Ener miydi acaba?"

Cahide Sonku'nun zaman zaman da bazı isimleri unuttuğu, hatırlamakta güçlük çektiği oluyordu. Yılların ardında kalan anılan bir sis perdesi ardından görmeye çalışan sanatçı, ne kadar dikkatli baksa da tüm hayaller, resimler uçuk uçuklu gözlerinin önünde. Buna karşılık bazı anıları, olayları öylesine hatırlıyordu ki...

Fedakâr Ana filmden bir sahne

Cahide Sonku, yeğeni Turhan Sönmez (solda) ve yönetmen Seyfi Havaeri'yle (sağda)

Hemen size olayların geçtiği mekanları, günü dakikasına varıncaya kadar söyleyebiliyordu. Elbette ki bilincini tümüyle kaybetmiş değildi...

Sözünü ettiği *Fedakar Ana* adlı filmin hatırlayamadığı yönetmeni sinema tarihine göre Seyfi Havaeri'ydi...

1949 yılında çekilen *Fedakar Ana*'nın başrol oyuncuları, kameramanı Cezmi Ar dahil, yazık ki bugün yaşamıyorlardı. Hayatta olan ise yalnızca Eşref Kolçak'la yönetmen Seyfi Havaeri'ydi. Sonku'nun ölümünden yıllar sonra konuştuğumuz Seyfi Havaeri, konuya çok değişik bir boyut getirerek şu açıklamayı yapmıştı:

"Cahide'yle tanışmamız 1948 yılında çekimine hazırlandığım *Yara* filmim nedeniyle tanışmıştım. Bu filmde Hadi Hün'le birlikte başrol oynıyacaktı. Ancak Cahide, Şehir Tiyatrosu'nda çalıştığı için izin alması gerekiyordu. Şehir tiyatroları genel müdürü Muhsin Ertuğrul'la da arası açıldığından bu izni alamadı. Ve yerine başkası oynadı. *Yara* filmimi izledikten sonra Cahide, kendi şirketi adına bir film yapmamı istedi. Sanıyorum bir yıl sonraydı. Ve Cahide, Sırrı Talpar ile ortak bir film şirketi kurmuştu. Böylece teklifini kabul edip *Fedakar Ana*'nın senaryosunu yazdım. Başrolü de Sonku oynıyacaktı. Birlikte Sarıyer Bekar Deresi mevkinde çekim yerlerini tespit edip çalışmaya başladım. Film bittikten sonra Taksim Sineması'nda gösterime girdi. İlk gün sinemanın fenerine yönetmen olarak ismimi yazmışlardı. Ertesi gün gittiğimde bir de ne göreyim, Cahide gece yarısı fenerin üzerindeki ismimin üzerine rejisör olarak kendi ismini yazdırdığı bandı yapıştırmamış mı?

İşte işin gerçeği bu. *Fedakar Ana*'nın yönetmeni benim. Cahide hanım ise yalnızca filmin başrol oyuncusu ve yapımcısı. Bir tarihi saptırmaya kimin hakkı var ki?"

Seyfi Havaeri bugün 84 yaşını sürüyor. Ve hala dinç. Belleği yerinde, geçmişi dün gibi hatırlıyor. Doktor kontrolünde rakısını yudumlarken, Türk sinema tarihinin ilginç davalarından birini oluşturan olay konusunda bilgiler veriyordu, Yedikule'deki evinde Havaeri, "Filmde kimin ismi yazılmışsa, rejisör o'dur" diyen Sonku aleyhine 10 bin liralık bir 'tazminat davası' açmıştı. Havaeri'nin anlatımına göre Cahide Sonku birinci celseden sonra doktor raporu alıp duruşmalara gelmez.

Filmin kimin çektiğine dair ortada birçok canlı tanık vardır. Filmin oyuncuları Şaziye

Moral, Necla Sertel, Refet Gülerman, Lemaıı Akçatepe, Mürüvvet Ağlatan, Muzaffer Hepgüler ve Renan Fosforoğlu... Tanık kadrosu görüldüğü gibi hayli kalabalıktır filmin. Ama bir iki kişinin dışında çoğu yan çizer. Kimi 'patroniçe'yi karşısına almak istemez, kimi de filmin 'hakiki yönetmeni'ni Dönemin bu 'ünlü tanıklar'nın hiçbiri bugün yaşamıyor, Seyfi Havaeri'den başka. Peki davanın sonucu ne oluyor? Cahide Sonku, 10 bin liralık tazminatı filmin yönetmenine ödüyor mu? Dava sonuçlanmıyor ki, ne ödesin. Bu 'hikaye'nin son kısmını dilerseniz, olayın hayatta kalan tek kişisini Seyfi Havaeri'nden dinleyelim. Başka seçeneğimiz var mı ki?

"Bestekâr Osman Nihat dostumun aracılığıyla ünlü bir hukukçuyu avukat olarak tutmuştum. Para falan da vermiyorum. Her şey dost işi. İyi de sonunda kazığı biz yiyoruz. Nedense bizim avukat, bir süre sonra duruşmalara girmiyor. Önce işi anlayamıyorum. Sonra kokusu çıkıyor. Geçmiş zaman, ismini pek hatırlayamıyorum, Soyadı Karakoyunlu muydu, adı Fikret miydi?.. Meğer bizim avukat zarf içinde para alıyormuş. Ben de duruşmalara gidemiyorum. O zaman en hızlı zamanım, durmadan da film çekiyorum. Mahkeme ileri tarihlere atıldıkça atılıyor. Neticede bizim dava rafa kaldırılıyor. Hiç unutmam, bizim avukata davadan uzun bir zaman sonra Spor Sergi Sarayı'nda rastlamıştım. Cinlerim başıma çıkmıştı görür görmez. Ve onu tokatladığımı hatırlıyorum" diyordu Havaeri, bu konuşmamızda.

"İLK TÜRK FİLMİ GALASI VE KARMAŞIK BİR YÖNETMENLİK DENEMESİ"

Belgelere göre Türk sinema tarihinde yer alan 'ilk gala', üç yönetmenli film (Cahide Sonku, Talat Artemel, Sami Ayanoğlu) *Vatan ve Namık Kemal*'di. Daha önceleri yerli filmler, yalnızca 'matbuat mensupları'na, yani basına vizyona girecek sinemaların sabah matinelerinde gösterilirdi.

Yıl 1951, aylardan Şubat'tır...

'Hollywood prömiyerleri'ni anımsatan İstanbul'daki bu !görkemli gala'yı sinema magazin basınının 'ilk dedikodu yazarı' olan, Ferdi Tayfur'un kızkardeşi Adalet Cimcoz, Fitne Fücur takma adıyla şöyle yazar:

"Cahide Sonku, paradan çekinmemiş ve ilk filminin şerefine adam akıllı hovardalık etmiş.

Cahide Sonku, *Vatan ve Namık Kemal* adlı filminin muhteşem galasında

Dolayısıyla biz de hasretini çektiğimiz bir 'ilk gece' havasını tatmak fırsatını bulduk. Filmde rol alan bütün artistler oradaydı. Kadın sanatkarlar gece elbisesi giymişlerdi. Hepsi gayet cici, gayet şıktılar. Fakat pek tabidir ki, Cahide'nin kabına varmak kimsenin haddi değil. O gece Cahide Sonku inadına güzel, inadına şıktı. Filmi seyrettikten sonra bu güzel kadını nasıl oluyor da ekranda çirkin gösteriyorlar diye hayret etmemek elden gelmiyor... Gecede tüm misafirler pek itinalı giyinmişler. Ya Errol Flynn ile Douglas Fairbanks'ın kırması Cüneyt? (Cüneyt Gökçer demek istiyor.) Gözlerindeki başındaki perukasına rağmen bir içim su."

Cüneyt Gökçer'in Namık Kemal'i oynadığı filmin galasında çekilen fotoğraflara baktığımızda Sonku'yu elinde çiçek buketleri ve çıplak omuzlarını örten mehteşem etolüyle görürüz. Gene tüm İstanbul sosyetesi galadadır... Dönemin ünlü kalemlerinden Ahmet Hamdi Tanpınar, Esat Mahmut Karakurt, Yusuf Ziya Ortaç, Reşat Nuri Güntekin, Ahmet Emin Yalman...

Cahide Sonku, *Vatan ve Namık*'ın bir sahnesinde Cüneyt Gökçer'le.

Beyoğlu'ndaki Sümer sinemasında (Şimdi adı Rüya ve seks filmleri oynatılıyor) düzenlenen gala için Cahide Sonku:

"Filme o zamanın parasıyla 135 bin, gala gecesine ise 5 bin lira harcadım. Kervansaray'dan millet dans etsin diye caz bile getirtmiştim. Galada Amerikalı yıldız Virginia Bruce ve armatör kocası Ali İpar da vardı. O gece büyük mutluluğum, beni vali Fahrettin Kerim Gökay'ın içten tebrik etmesi oldu. Vali, yanımda nasıl da mini mini kalmıştı?" diyor.

Vatan ve Namık Kemal'in jeneriklerinde, afişlerinde yönetmen olarak Cahide Sonku ismi de geçiyor. Sinema tarihlerimiz de böyle yazıyor. Yani Sonku, Türk sinemasının ilk kadın yönetmeni. Ne var ki oldukça 'şaibeli' bir durum var ortada. Başka bir iddiaya göre Sonku'nun yapımcılığının dışında yönetmenlikle ilgisi yoktu. Filmin yönetmenlerinden Sami Ayanoğlu ile Talat Artemel de hayatta olmadığından elbette ki soramazdık.

Ancak *Beklenen Şarkı*'da böyle karışık bir durum olduğundan Orhon M, Arıburnu ile konuştum. *Beklenen Şarkı*'yı da Cahide Sonku, Sami Ayanoğlu ve Arıburun ile ortaklaşa çekmişti. Cahide de böyle söylüyordu konuşmalarımızda. Ama Orhon Arıburnu tersini iddia ediyor.

Arıburnu (ölmeden önce), 6.11.1988 tarihli konuşmamızda:

"Sonku filmin sadece yapımcısı ve oyuncusudur. Ben ise yönetmeniyim. Afişlere yönetmen olarak, kendi istediği için ismi yazılmıştır." demişti. Peki ya filmin üçüncü yönelmeni Sami Ayanoğlu ne oluyordu? Ve hele yıllar önce de benzer bir soruya Cahide Sonku, *Vatan ve Namık Kemal*'le ilgili şu yanıtı verirse:

"Hiçbir zaman bu sahneleri ben, şu sahneleri diğer arkadaşım yaptı diyemem. Hep birlikte ve bir masa başında çalıştık. O gün kimin rolü ve işi azsa makinenin başına o geçti..."

Gene de iş karışık...

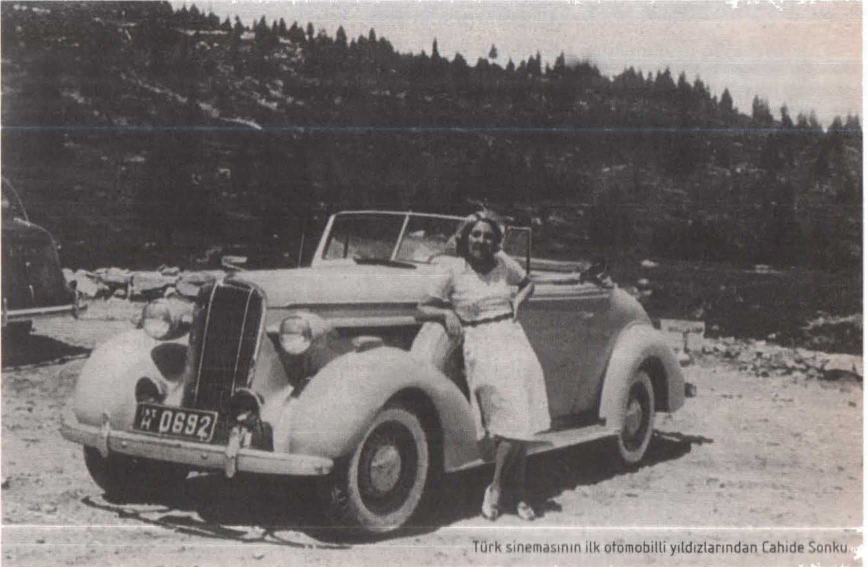
Gerçekten Türk sinemasının 'ilk kadın yönetmeni' kim?

Cahide Sonku mu?

" BOSTANCI İLE SUADİYE ARASINDAKİ "
DÜNYANIN EN GÜZEL KADINI...

Cahide Sonku, Türk sinemasının 'en serüvenci kişilik'lerinden biri olan Turan Seyfioğlu'ndan söz ederken, ister istemez Bostancı'yı, Bostancı ile Suadiye arasında kalan üç katlı evini anımsamıştı. Leylaklarla sarmaşıklarla çevrili bu üç katlı evde, belki de en temiz, en aydınlık anılarını yaşamıştı...

O günlerde Cahide Sonku, tren köprüsünün hemen karşısına düşen ve önünde büyük bir çiçek bahçesi olan üç katlı evde oturuyordu. Sonku, leylak kokularıyla uyandığı yaz sabahlarında balkonuna çıkar, Kartal yönünden gelen banliyö trenini, camlara yığılan öğrencileri ve halkı selamlarmış. Bu güzel kadın, gül pembesi sabahlığı içinde her sabah balkona çıkınca, onu görebilme mutluluğuna kız talebeler çığlık çığlığa karşılık verirlermiş.

Türk sinemasının ilk otomobilli yıldızlarından Cahide Sonku

Cahide Sonku, aynalara yansıyan muhteşem güzelliğiyle.

Cahide Sonku unutamadığı bu anısını şöyle anlatıyor:

"Sabahın belli saatlerinde evimin önünden geçen trenin bir sürücüsü vardı. Bana sonra bir hayranım söyledi. Trenin sürücüsü her sabah muavinine: "Bak, biraz sonra dünyanın en güzel kadınını göreceğiz. Onu selamlayalım" dermiş. Ve ardından da tüm gücüyle sirenlere asılırmış... Gerçekten bazı sabahları bu tren düdükleriyle uyanırdım. Bana el sallayan o adamı görür gibi olurum. Kimdi bu adam? Bilemiyorum..."

İşte Bostancı ile Suadiye arasındaki balkonlu evinde yaşayan bu 'hayal kadın', şimdi yılların ardında sadece tatlı bir düş olarak kalmıştı.

"O zamanlar Deniz Kızı Eftalya vardı. Ve büyük şöhret Eftalya ile evlerimiz yan yanaydı. Sadi Işılay'ın karısıydı Eftalya." diyerek noktalıyor geceyi Sonku.

"BENİ YIKAN İHSAN DORUK'TUR..."

Bir dönemin 'tütün kralı' milyoner İhsan Doruk, Talat Artemel'den sonra ikinci kocasıydı Cahide Sonku'nun... Demokrat Parti döneminde bugünkü gibi 'kıral bolluğu' yoktu. Sosyete çevrelerinde yalnızca tütüncü olarak İhsan Doruk'tan söz ediliyordu. Hükümet adamlarıyla yakın ilişkiler içinde olan İhsan Doruk, Cahide Sonku'yla 1943 yıllarında evlenmişti. Sosyete yaşamında hovarda ve eli açıklığıyla tanınan ünlü işadamının Sonku'ya ileri derecelerde zaafı vardı. Ama Sonku için bu, paraya dayanan bir 'mantık izdivacı'ydı kuşkusuz. Bir eli yağda bir eli balda olan Sonku, kocasının sayesinde piyeslerde giyeceği her şeyi Paris'ten getirtiyordu. Şahane döşenmiş evi Demokrat Parti'nin önde gelen kişileriyle dolup taşmaktadır. Çünkü, kocasının bazı kişisel çıkarları uğruna nüfuzlu kişilere mavi boncuk dağıttığı ve bu davetler yüzünden Sonku'nun huzuru kaçtığı söylenir. İşte bu söyleşi sırasında söz İhsan Doruk'tan açılınca kısık gözlerinde gizli bir nefretin izlerini görür gibi oluyordum:

"Beni kocam İhsan Doruk yıktı... Adnan Menderes'le aynı günde tevkif edilmişti. Onu ben tevkif ettirdim, biliyor musunuz? Bana neler yapmadı ki?... Kış kıyamet günü oturduğum evin kaloriferlerini mahsus yaktırmıyordu. Nasıl unuturum bunları?"

Cahide Sonku, Adnan Menderes iktidarı döneminin tütün kralı İhsan Doruk'la.

Cahide'den sonra şarkıcı Şürkan Özer'le evlendi.

(Çevresinde eli açıklığıyla tanınan işadamı, Sonku'ya göre demek ki cimriydi.)

Oysa böyle bir nefretin müthiş bir 'kin'e dönüşmesinin asıl sebebi, dönemin ünlü şarkıcılarından Şükran Özer'di, Çünkü Şükran Özer uğruna terk edilmeyi, hele bir Cahide Sonku olarak 'gönül bahçesi'nden dışlanmayı günlerce gururuna yedirememiş ve bu yüzden de İhsan Doruk'tan boşanmıştı. Olaydan sonra da işadamı, Şükran Özer'le evlendi... Demokrat Partinin sürekli kolladığı İhsan Doruk dönemin 'güzel kadınları'na 'maddi varlığı' sayesinde mi sahip oluyordu?

İhsan Doruk, Cahide Sonku'dan önce de İstanbul sosyetesinin dillere destan güzellerinden Benli Belkis'le evlenmişti. Ve o yıllarda bir 'kıral' olmadan, yani sıradan bir tütün eksperi olarak yaşamını sürdürürken sosyeteye girip 'sınıf atlama'sında Benli Belkis'in muhteşem güzelliği büyük rol oynamıştı anlaşılan. Tüm nefretine karşılık, İhsan Doruk'tan söz açılmışken

Cahide Sonku

birlikte Mısır'a kadar uzanıp Arap aleminin büyük yıldızı Yusuf Vehbi'yle nasıl tanıştığını anlatıyor. Ağdalı, bol gözyaşlı aile dramlarını en ilkel, en yoz biçimde sergileyen Yusuf Vehbi'li filmler uzun bir süre, özellikle de 1950'li yıllarda nasıl da Türk sinemasını etkilemişti. Türk seyircisinin zevklerini körelten, her filmde hapishanelere düşen ve demir parmaklıklar ardında bol gözyaşı döküp 'kötü kader'in simgesi haline gelen Yusuf Vehbi, günümüzdeki 'arabesk yıldızları'yla nasıl da benzeşiyordu...

"İhsan Doruk'la Mısır'a gitmiştik, bir Arap sinemacısının daveti üzerine... Mükellef bir otelde kalıyoruz. Bir ara ben tek başıma çıkıp bazı yerleri, çarşıları dolaşıyorum. Bir süre sonra otele döndüğümde İhsan büyük bir öfke içinde: "Nerede kaldın? İki saatten beri Yusuf Vehbi seni bekliyor. Ben tüccarım, dikkatli ol ve terbiyeni takın... Pot kırma" diyor. İçeri girdiğimde Arap aleminin taptığı aktör beni görünce fesini çıkardı. Elimi öptü. Ve ertesi gün de bizi evine

14 yaşında İhsan Doruk'la evlenen Yemen valisi Şefik Paşa'nın kızı ünlü sosyete güzeli Benli Belkis'in (Söylemezoğlu) iki fotoğrafı.

davet etti. Yusuf Vehbi'nin arabası kapıda bekliyor. Bir araba da arkada... Büyük bir bahçe içine girdiğimi hatırlıyorum. Yusuf Vehbi'nin o günlerde yedi tane köşkü varmış... Bizi karısıyla kapıda karşılıyor. Davette bütün Arap sanatçıları var. Arap aleminin en büyük isimlerinden Emine Rızık'la tanıştırıyorlar. Ben de o akşam güzel giyinmişim. Bacağımın güzel olduğunu o gün fark ettim. Yırtmaçlı bir elbise giydiğimden bacaklarım kendiliğinden ortaya çıkıyor. Muazzam bir sofra, havada uçuyor her şey... Şampanya kadehleri, kahkahalar... Yemekte şişman bir adamı takdim ettiler, adı Nasipyan'mış... Türkiye'den sürülmüş bir Ermeni. İyi Türkçe konuşuyor. Arap sanatçıları Nasipyan'ın kurduğu bir stüdyoda çalışıyorlar. Beni çok beğenen Nasipyan, Mısır'a yerleşmemi istiyor. Ama ben tabii, tüm ısrarlarına karşılık Türkiye'ye dönüyorum."

Anılar, anılar... Ve en uzun konuşmamızı sürdürüyoruz Cahide Sonku'yla. Bu kez hiç yorgun değil. Tersine tüm gücüyle dayanıyor:

"Mısır'da bir başka davetteyiz. Bir ara İstanbul'dan tanıdığım Nebahat'la karşılaşıyoruz. Beni görünce: "Hayret..." dedi, "Siz sürünüyordunuz bir zamanlar. Ankara'ya geldiğinizde üzerinizde yamalı bir manto vardı. Şimdi nasıl oluyor bu iş?.."

Kadında aşağılık kompleksi vardı. Bir de güzeli çirkini kıskanıyormuş, ne bileyim. Ben de mübarek, konuştum mu konuşurum:

"Sizin ne kadar menfi bir ruhunuz var hanımefendi" dedim.

"Nereden anladınız?"

"Konuşmanızdan, nereden olacak?... Sizin şansınız bende olsaydı, vallahi on tane Cahide Sonku olurdum. Ben yokluğumda bu kadar Cahide Sonku oldum, siz ne diyorsunuz?"

Cahide, Mısır gezisi sırasında piramitlerin önünde görülüyor.

Bu arada Nebahat Hanım'ın kocası Suphi Bey, havayı dağıtmak, yumuşatmak için beni dansa kaldırıyor. Gayesi karısının kırdığı potu düzeltmek... Dans ederken, bir de baktım, bir paşa gelmiş, omuzları apoletli. Ama acaip giyinmiş. Tıpkı Kıral Faruk gibi bir işadamı bu paşa. Elli milyonlukmuş... Kocam İhsan Doruk'la ortak iş yapacakmış. Paşa, İhsanla yanıma gelince: "Davetinize geç kaldım, özür dilerim" demesine de şaşırdım. Bu şaşkınlığımdan sonra cevabım şöyle oldu Paşa'ya:

"Ben sizi davet etmedim ki..."

Paşa bu sözlerime kırılır gibi oldu. İhsan Doruk kızdı bana... Ama hiçbir şey umurumda değildi... Ertesi gün tüm Mısır gazeteleri benden söz ediyordu tabii... Paşa'nın geldiği akşamın sabahı, bir kadın casusu kurşuna diziyorlar. Bana ne?

Benli Belkis'in kardeşi Kemali Cephe Gazetesi'nde görevliymiş... Beni Ehramlara götürecekmiş gazete adına. Yahu ben buraya dinlenmeye geldim. Aynı gazeteden Osman Hamit Tat'la tanışıyoruz. Bana kartını bırakıyor. Ve: "Lütfederseniz sizi Yusuf Vehbi ile Emine Rızık'ın tiyatrosuna davet ediyoruz" diyor. Tabii beni, tiyatro olduğu için, bu davet cezbediyor. Hamit Tat beni götürüyor. Oturuyoruz... Hiç unutmam, elimde püsküllü bir süpürge. Sinekleri kovmak için... Sinek çok orada, kıyamet gibi. Piyesi seyrettiğim gün üzerimde spor bir kıyafet var. Yirmialtı yaşındayım. Ama yirmiiki yaşında görünüyorum. Herkes beni çok beğeniyor. Ben ise onların sanatını beğenmiyorum. Çok hareket, az sanat var..."

Gözleri kapanmak üzere olan Cahide, birden susuyor. Oturduğumuz masada başı omuzlarıma düşmek üzereyken: "Hadi beni eve götür, yoruldum" diyor...

Ve kolumda yollara düşüyoruz.

"ZEKİ MÜREN'LE NASIL MAHKEMEYE DÜŞTÜK?"

Zeki Müren, ilk filmini 1954 yıllarında çevirdi. Ve o yıllarda bir şöhret değildi. Sinema oyunculuğuna da Cahide Sonku'nun bir hayli karışık macerası içinde bulaşmıştı. Şimdi bu olayı, gene böyle alkollü bir gecede, Sonku'dan dinliyoruz:

"O sıralar Peride Celal'in *Yıldız Tepe* adlı kitabı üzerinde çalışıyoruz. Eseri filme aktaracağız. Bu çalışmalar sırasında kocam İhsan Doruk diyor ki bana: "Bugüne kadar senin dediğini iki etmedim. Ne dedinse yaptım. Şimdi de sen benim dediğimi yapacaksın. Zeki Müren'e başrol vereceksin."

Kocamın bu sözleri kargısında şaşırdım. Zeki Müren'le film yapmak aklımın köşesinden bile geçmezdi. Çünkü müzikal filmden anlamazdım. İhsan Doruk'un bu isteğinin altında başka bir şey vardı. Ve bu olay Hayri Terzioğlu'na dayanıyordu. Terzioğlu, Bursa'da kocamın yanında eksperlik yapıyordu. O günlerde Terzioğlu, baskı yapıyormuş kocama. Kocam da Zeki'yi oynatmam için kesin kararlı. "Ben yüz elli bin lira veriyorum. Yapacağın filmin sermayesi ne kadar? Filmin zararı, karı bana ait. Bankada para hazır" diyor. "Ben kendimi paraya satmadım ki..."

"Yapacaksın..."

"Hayır, Zeki'yle film çeviremem..."

Bu tartışmalar sırasında *Ayrılık Şarkısı* diye bir İngiliz romanı okuyordum. Romanın kahramanı piyanist bir genç. Zeki Müren ise şarkıcı. Birbirini tutmuyor roller. Bu ara evde tamirat var... Ameleler duvar kağıtlarını yapıştırırlarken Zeki Müren'i getiriyorlar. Ayağında pantolon var. İhsan Doruk, Zeki Müren'le baskın yapıyor eve. Bizim ev de Ayazpaşa'daki Park Otel'in karşısında. Kanat Palas'ın 3 numaralı dairesinde oturuyoruz. İhsan Doruk'un yanında Hayri Terzioğlu ile İsmet Bozdağ da var. Bozdağ sonradan milletvekili olmuştu. İsmet Bozdağ, bana sekiz sayfalık bir konu taslağı veriyor. Ameleleri diğer odalara gönderip okuyoruz. "Hayır, hayır" diyorum. "Böyle eser olmaz. Ben sekiz sayfadan seksen sayfalık senaryo çıkaramam." Zeki de gözlüklerinin altından bakıyor. Üzerinde çok temiz pak bir kıyafet. . Zeki her zaman temiz paktır... Aradan on gün geçiyor. İhsan Doruk hep koşturuyor. Sadık Şendil de Bursa'dan telefon ediyor:

"Efendim bir eserim var. İhsan Bey'den izin alıp müsvettelerini size getireceğim."

Sadık bey o günlerde kocamın yanında tütün eksperi olarak çalışıyor. İstanbul'a gelince eserini getiriyor. Sadık Şendil'in heyecandan elleri titriyor. Adı Beklenen Şarkı eserinin... Bir süre sonra filme başlayacağız. Zeki Müren'in de oynamasını kabul ediyorum. Ve reklamlara başlıyoruz. Beklenen Şarkı birbuçuk milyon gibi, hiç düşünmediğimiz büyük bir hasılat

Cahide Sonku ve Zeki Müren *Beklenen Şarkı* filminin bir sahnesinde

getiriyor. Zeki Müren ise ikinci film için mukavele yapmaya yanaşmıyor. Boş kağıt imzalıyor sadece. Neyse filmin tam ortasına geldik, Zeki Müren "İkiyüz bin lira isterim, yoksa filmi bırakırım" diyor. Oysa biz, filme başlamadan önce 25 bin lira diye konuşmuşuz... Ben de:

"Bırak oğlum, tamam... Biz senden para kazanmak İstemiyoruz" diyorum.

Konuşmalarımız sırasında İhsan, sinirden dişlerini sıkıyor. Benim Arap damarım tuttu. "Beş kuruş bile vermem" deyip işi kesiyorum. Film setinde Zeki Müren'in bu davranışı karşısında yirmibeş imza topladık. Ve kağıtları, mahkemeye sunmak üzere kasaya koyduk. Filmin de bazı sahnelerini değiştirdik. Film bittikten sonra da Zeki'yle mahkemelik olduk. O günlerde de çocuğumu doğurmuşum. Ve ben mahkemeye gitmedim. Sonunda Zeki Müren, 200 bin lirayı benden çatır çatır aldı..."

Olaylar, gerçekten Cahide Sonku'nun anlattığı gibi mi gelişmişti: Olayların tanıklarından İhsan Doruk ve Sadık Şendil yaşamıyordu. Ama Zeki Müren hayattaydı... Ve olayın kahramanı Müren ise Sonku öldükten sonra konuyla ilgili olarak şöyle diyecekti:

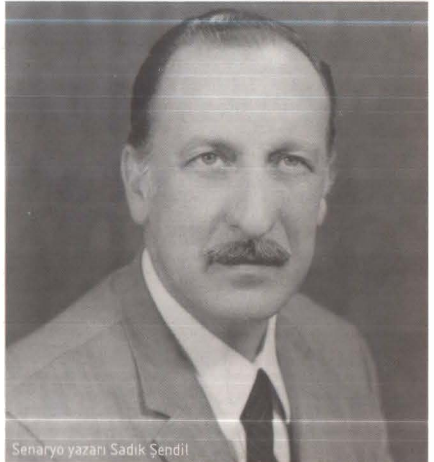
"O filmde rol icabı Sami Ayanoğlu gazinocudur. Melahat İçli beni, "Bu sesle neden bu çileyi çekiyorsun? Gel benim çalıştığım yerde oku" diyerek gazinocuya götürür. Ve benim elimden boş pulun üzerine imza attırırlar. Filmdeki adım da Zeki Müren. Ben boş pulun üzerini imzalarken kamera çalışıyor. Tabii film çeviriyoruz... Kadın, bu kağıdı saklıyor... Bunu bilenler ölmedi. Mesela avukat Buran Hanım. Film bitti, kadın tehdit ediyor. "İkinci filmi de bana yapacaksın, yoksa doldururum boş pulun üstünü!" Oysa ne pulu? Ben imzamı rol icabı atmışım. O hala "Üstünü doldururum, sana da on film çektiririm" dedi. Hiç aklınıza gelir mi? Bir filmde rol icabı attığınız imza şantaj olarak karşınıza çıksın..."

Elbette, Sonku'nun bana meyhanede anlattıklarıyla, Zeki Müren'in Nokta muhabiri Ayda Özlü Çevik'e yaptığı açıklama birbiriyle çelişiyordu.

Ve olay gerçekten ilginçti...

Cahide Sonku, *Beklenen Şarkı* filminde Jeyan Mahfi Ayral ve Zeki Müren'le.

Senaryo yazarı Sadık Şendil

"ÖLMEDEN ÖLDÜRÜYORLAR BENİ"

Cahide Sonku'yu yaşarken kaç kez öldürmüşlerdi? Kim bilir, ölmeden ölmeyi yaşamak nasıl bir şeydi? Ama Cahide biliyordu. Sabah gazetelerinin birinci sayfalarında bir haber vardı;

"Cahide Sonku'nun parçalanmış elbiseleri ve evrakı Ayasofya Meydanı'nda bulundu. Polis bir cinayet ihtimali üzerinde duruyor."

Sanki Cahide'nin ölümünü bekliyorlardı. Ve haberin altında sanatçının kocaman fotoğrafları. Oysa Cahide Sonku daha ölmemişti. Yalnızca bu son günlerinde yaşayan bir ölüden farkı yoktu. Ve öldüğü ya da öldürüldüğü yazılan Cahide Sonku, Pendik'te bir ahbabının evinde istirahat ediyordu.

"Pendik'te Suzan Hanım'ın evinde kalıyordum. Galiba sekiz gün kadar misafir olarak kalmıştım. Bir gün bir de baktım gazete şöyle yazıyor: Cahide Sonku Beyaz Zehirden Komaya Girdi...

Ve beyaz zehir aldığım için savcılığa ihbar edilmişim. Bu ihbar olayından sonra savcı, birkaç kişiyle birlikte evimin kapısını kırıp içeri girmişler. İçende cesedimi arıyorlar. Evi yeni tuttuğum için elektriği açtırmamıştım. Cesedimi, karanlıkta mum yakarak aramışlar. Gazetedeki haberden sonra kızım beni canlı görsün diye Arnavutköy'e gitmek üzere evden çıktım. Pendik'te bir trene

Cahide Sonku

Cahide Sonku, yeşilçam sokağındaki ofisinde.

biniyorum. Yağmurlu bir gün... Bu arada polis Pendik'teki eve geliyor. Suzan Hanım "Cahide Hanım sağ, şimdi evden çıktı" diyor polislere. Ve onu alıp götürüyorlar. Ben de Haydarpaşa'da trenden iner inmez bir ses duyuyorum arkamdan: "Cahide hanım, Cahide hanım..."

Polisler birden önümü kesiyorlar. Bakıyorlar ki, gerçekten yaşıyorum, hayattayım... Polislerden biri boynuma sarılıp göğsüme yatıyor. Gözyaşlarını tutamayarak:

"İyi ki ölmedin. Biz seni ailece severiz" diyor.

"İşte görüyorsunuz, daha ölmedim..."

Ve bir süre sonra polisler beni görevleri icabı Emniyet'e teslim ediyorlar."

Sonku, bu ara susup votka kadehini dudaklarına götürdükten sonra "Dur, daha bitmedi" diyerek konuşmasını sürdürüyor: "İsmet Paşanın ölümünden on beş gün önceydi. Ankara, Yeni Mahalle Beşinci Durak'ta bir ev tuttuk. Annem: "Evde yalnızken sakın kimseye kapıyı açma" demişti. O gün 'zırr' diye birden kapı çalındı. Dışarıya baktım. Aşağıda siyah bir araba vardı. Derken 'pat, pat' diye ayak sesleri duydum. Sonra camı açtım baktım. Biri:

"Biz sivil polisiz..." dedi. "Cahide Hanım'ın cenazesini almaya geldik. Ölmüş zavallı..."

Şaşırmıştım.

"Hüviyetinizi gösterin" dedim.

Polis, hüviyetini çıkardı. Hiç unutmam, polisin adı Mustafa Topsoy'du.

"Ben daha ölmedim. İşte görüyorsunuz, karşınızdayım..."

"Hüviyetinizi ispat edin. Çünkü emir gereğince rapor yazmamız gerekir."

Hüviyetimi gösterdim. Böylece ölmediğimi ispat etmiş oldum.

İlginçti. Cahide'yi ölmeden öldürüyorlardı.

"BENİM FİLMİMİ TELEVİZYONA KİM SATTI?"

Beklenen Şarkı, yapımcı-oyuncu olarak Cahide Sonku'nun en önemli filmlerinden biri sayılırdı. Çünkü sinemalarda vizyona girdiğinde o yılların koşullarına göre bayağı iş yapmıştı. Zeki Müren'le başrollerini paylaştığı Beklenen Şarkı, birkaç yıl önce TV ekranlarında gösterilmişti. Ve Sonku, sahibi olduğu filminin, TV'deki gösterisiyle ilgili olarak şöyle diyordu:

"Benim filmimi televizyona kim sattı, anlayamıyorum. Elbette filmin sahibi benim. Ankara Ticaret Odası'nda kaydım var. Büyük Bayram Sokağı'ndaki depo yangınında bu filmim kül oldu. Filmin bir kopyası acaba Hadi Yaman'da mıydı?.. Ama Hadi Yaman sağ değil ki, Öldü o..."

İşte Cahide Sonku, yıllardan beri kafasına takılan bu meseleyi bir türlü çözememişti. Ve sürekli olarak yakınıyordu bu konuda, Filmin sahibi olması nedeniyle Cahide'ye bir 'telif hakkı' ödenmesi gerekirdi elbette.

"Ne olur bu durumu TRT'den öğrenin. Bu filmi kim sattı ve parayı kim aldı?" diyordu ısrarla. Ne var ki sanatçı, bu gerçeği öğrenemeden göçüp gidecekti...

Cahide Sonku

"KIZIM DOĞMADAN ÖNCE GİZLİCE CEP KANYAĞI İÇTİM...

Herkes Cahide'yi alkole düşkünlüğü nedeniyle suçlarken kızına olan düşkünlüğü ve özlemi hep unutuluyordu. Gerçekten sanatçının yaşamında 'tütün kralı' İhsan Doruk'tan olan kızı Ender Doruk, Sonku'nun yaşamında çözülmemiş problemlerden biriydi. Çünkü hiçbir zaman 'analık duygusu'nu yaşayamamış, tadamamıştı. Cahide Sonku'nun zaman zaman 'öcü görmüş gibi' insanlardan kaçışının bir nedeni de kızı Ender Doruk'tan kaynaklanıyordu. Kızı da ona gereken ilgiyi, sıcaklığı gösterememişti... Elbette ortada bir suçluluk duygusu varsa, karşılıklıydı...

Cahide Sonku, kızının doğumundan başlayarak çok şeyler anlatmıştı bir gece. Şöyle diyordu:

"Pakize Tarzı Kliniğinde doğum yaptım. On sekiz saat mücadele ettim. Dile kolay... Ölmeye razıydım, yeter ki çocuğum doğsun diye... Ve o gün gizlice cep kanyağı içmiştim ölüm korkusuyla. Londra'dan ilk defa benim için narkoz aleti getirmişlerdi. İlk kez benim üzerimde

Kızı Ender Doruk, Müjdat Gezen ve Cahide Sonku *Mistik* filminin bir sahnesinde

Cahide Sonku kızı Ender Doruk'la.

Cahide Sonku'nun, kızı Ender Doruk.

denediler bu aleti. Ağzıma karanfil koydum, doğum yapılırken sarhoş olduğum belli olmasın diye. O günün tarihi de 9 Nisan 1953'tü...

Sonku, kadehinden yeni bir yudum daha alırken devam etti:

"Yıl galiba 1971'di. Ülkü Erakalın'ın yönettiği Mistik adlı bir filmde kızımla birlikte oynuyorduk. Ender o zamanlar 16 yaşındaydı. Toydu, tecrübesizdi,.. Bir film teklifi almıştı. Elbette, bir anne olarak onun adına benim konuşmam hakkımdı. Ama maalesef beni konuşturmadılar. "Çıksın dışarı" diye beni kovdular...

Cahide Sonku'nun adını ettiği filmin yapımcısı Ümit Utku'ydu. Acaba ona 'kapıyı gösteren' de 'onurunu kıran' da Ümit Utku muydu Cahide Sonku'nun. Nedense isim vermekten kaçındı...

Yazık ki kızı Ender Doruk, giderek bir 'sevgisizliğin uçurumu'nda her gün biraz daha boğulan annesinin cenazesine de gelmeyecekti...

"HAYATIMDA İKİ KEZ AŞIK OLDUM..."

Evet rüyalarıma giriyordu *Su Kızı Ondin*'deki Cahide Sonku.. Onun sanat gücü, güzelliği, benzersiz sesi, konuşması, rolündeki kişiliğine anlaşılmaz kolaylıkla bürünüvermesi. Çırılçıplak çıkıyordu sahneye bir ağ içinde. Üzerindeki ten rengi sutyen ve külotu kulisten bile seçmek zordu. Uzun sarı peruk örtüyordu gövdesinin bazı kısımlarını. Çıplak ayak parmaklarının ucuna basarak önümden geçti, kuliste sıranı beklerken her akşam. Cildi pürüzsüzdü. İri bal renkli gözleri, dolgun dudakları yüzünün iskeletini öyle güzel tamamlıyordu ki. Çıkık elmacık kemikleri ile çok soylu bir görünümü vardı. Seyrettiğim sanatçılar arasında onun kadar beğendiğim ikinci yüz Ava Gardner'in yüzü olmuştu. Bu iki kadın her zaman benim anladığım güzelliğin simgesi oldular bugüne dek." diyordu Gülriz Sururi, anılarında.

Yıllar önce sözünü ettiği oyunun korosunda görev alıp hayranlıkla izlediği Cahide'nin yüzünde Ava Gardner'i düşlemesi ilginçti Gülriz Sururi'nin. Ne gariptir ki, bir gece Cahide Sonku'nun yüzünde Ava Gardner'in hayalini görür gibi oldum uzun süre. Çünkü Greta Garbo değil ama, elmacık kemikleri çıkık, gizemli güzelliğiyle Ava Gardner gençlik yıllarımın bir düşüydü. Sururi'nin bu satırlarını anımsadıkça ve Cahide'nin yorgun yüzüne baktıkça Çıplak Ayaklı Kontes'in Pandora'sı Ava'yı düşlemem acaba nasıl bir benzeşmeden kaynaklanıyordu. Onu, Pandora'yla mı özleştiriyordum yoksa?...

Gerçeklen garipti...

Bunları düşünürken o gece en kısa konuşmalarımızdan birini yaptık Sonku'yla.. Cahide nedense tedirgin gecelerinden birini yaşıyordu. Çünkü, ertesi gün Hürriyet Gazetesi'ine gidecekti. Gene para isteyecekti. Anılarını satmıştı...

Yorgun geçen bir gecenin sabahında Cahide Sonku, randevusuna gidebilmiş miydi, şimdi hatırlayamıyorum. Ama o gece peçete kâğıtlarına yazdığım notlara göre şu sözlerini hatırlıyorum: "Hayatımda sadece iki kez aşık oldum. Ve iki kez aşk yaşadım... Biri dinimizin dışında bir adam, biri de evli... Eğer isteseydim yuvasını yıkardım onun... Ama istemedim. Şimdi bu adam milyonlarla oyuncak gibi oynayan büyük bir işadamı..."

Bir sır perdesi arkasına gömülen bu iki adam kimdi? Bunlardan biri elbette ki kocası İhsan Doruk olamazdı. Çünkü Cahide Sonku, bir başka bir gecede, iki kez evlendiği Tütün Kralı İhsan Doruk'tan söz ederken şöyle diyordu:

"İhsan Doruk'u hiç sevmedim. Benim için ayılıp bayılıyordu. Ama bir taraftan da beni hizmetçim Eleni ile aldatıyordu. Hizmetçimle ilişki kurmasıyla beni küçük düşürdü domuz... Ölünün arkasından böyle konuşulmaz, ama ben konuşurum..."

Üstelik bunları anlattığı sırada İhsan Doruk artık yaşamıyordu. Yıllar önce İspanya'da geçirdiği bir kalp krizi sonucunda ölmüştü... 'Dinimizin dışında' dediği kişi ise Marcel adlı

Cahide Sonku, *Su Kızı* oyununda Talat Artemel.

İtalyan mıydı? Çünkü, Sonku'nun yaşamında böyle bir kişinin varlığından söz ediliyordu...

Cahide Sonku'nun ilk dönemlerinde, Türk sinemasının 'İlk Türk kameramanlarından" Cezmi Ar'la da ilişkisi olmuştu. Hatta, bu ilişkinin nikâhtan döndüğünü söyleyenler de vardı... Muhsin Ertuğrul'un sinema hayatı boyunca çalıştığı bir kameraman olan Cezmi Ar, Sonku'nun kendi adına kurduğu şirketin filmlerinde sürekli çalışmıştı...

Bu 'iki aşk macerası'nda adı geçen 1980li yıllardaki konuşmalarımızda yaşadığını açıkladığı 'işadamı' kimdi? Bu adam bugün de yaşıyor muydu? Kimbilir...

O günlerde bu 'bir sır' olarak kalmıştı. Oysa Cahide'yle yaptığımız bu 'meyhane söyleşileri'nden 10-12 yıl sonra 'bu sır' , Rıdvan Akar'ın *Varlık Vergisi* adını taşıyan kitabın 107'inci sayfasında ortaya çıkıyordu. Cahide'nin bu büyük aşkı, 'varlık dergisi kanunu'nun çıkarıldığı dönemde 31 yaşındaki Ermeni kökenli kereste tüccarı Perseh Gevrekyan' di. Dönemin ünlü milyarderlerinden Gevrekyan, Varlık vergisi borcu olan 150 bin lirayı ödeyemediği için Erzurum ve Sivrihisar 'Çalışma Kampları'na 'sürgün'e gönderilmişti. Olaydan yıllar sonra Rıdvan Akar'a şu ilginç açıklamayı yapmıştı:

Cahide Sonku ile birlikte yaşadım. Ona hoca tuttum.Yazlık ve kışlık ev aldım. Araba aldım. Onunla ilişkimizi kıskananların Varlık Dergisi'ni fırsat bilip bana yüklendiklerini biliyorum... Benli Belkıs ve kız kardeşi ile de birlikte olmuşumdur, ama neden Cahide ile afişe olduğumu hala anlayabilmiş değilim... Erzurum'a sevk edileceğimi anlayınca 'bizim sonumuz belirsiz' diyerek Cahide'yi memleketin en büyük tüccarlarından İhsan Doruk'la evlendirdim. Beni Erzurum'dayken hiç aramadı, ama döndükten sonra arasıra görüştük."

"BENİ İÇKİYE ALIŞTIRAN TALAT ARTEMEL'DİR"

Cahide Sonku, neden içiyordu böylesine? Neden alkolik olmuştu? Ne zaman başlamıştı? Ve neden?

"22 yaşından beri içiyorum. O yaşıma kadar ne içki ne de sigara koymuştum ağzıma. Kaldı ki o günlerde viskiler getirilip önüme konuluyordu. Kokusundan iğreniyordum. Çünkü tahtakurusu gibi kokuyordu. Üç yıllık kocam Talat Artemel bir gün "Neden içmiyorsun?" dedi. Ve ilk defa o zaman içtim... Sarhoş oldum. Oysa bu evliliğim sırasında Talat Artemel, beni bir birahaneye bile götürmedi. Beni içkiye Talat Artemel alıştırdı. Ve insanlığımı da o istismar etti..."

Ve ne acı ki, önüne viskiler konulurken "Nefret ederim" deyip geri çeviren, iki dudağı arasından çıkan her sözcük bir 'emir' sayılan Cahide Sonku, Beyoğlu'nun arka sokaklarındaki meyhanelerde bir kadeh içmek için borç istemek zorunda kalıyordu.

Cahide Sonku ve Talat Artemel *Aysel Bataklı Damın Kızı* filminin bir sahnesinde.

"ROXANE'IN CAHİDE'Sİ NEREDE?"

"Müsaade ederseniz bir iki yudum daha alayım, biraz dinlenmiş olurum..."

Cahide Sonku, içkisinden bir yudum almak için bile müsaade istiyordu. Hâlâ ucuz meyhanelerin kırık dökük köşelerinde bile kendini kaybetmediği görülüyordu. Peki ya Sonku'nun böyle her gece içecek kadar kaybettiği neydi? Acımasızca geçen yılların ardındaki görkemli yaşamı, ya da bir daha yaşaması imkânsız olan muhteşem güzelliği miydi?

Cyrano de Bergerac adlı ünlü oyunu oynuyorduk... Ah Roxane ah... Şimdi nerede o?"

Yanıt beklercesine susan Canide Sonku, sonra acı bir tebessümle kendi cevabını yine kendi veriyordu:

"Roxane'ın Cahide'si bir meyhanede..."

Gene acı bir sessizlik... Sonra: "Boş ver... Sen iç Cahide, iç..."

Ve gene kaldığı yerden devam ediyor.

Cahide Sonku ve Suavi Tedü *Romeo ve Juilett* adlı oyunun bir sahnesinde.

"Sanıyorum ki yıl 1946 idi. Bu arada *Yuvamı Yıkamazsın* adlı filmimi çeviriyorum. Oyunda ise dublörümü Nevin Akkaya canlandırıyordu. Tiyatro kurallarına göre başrol oyuncusu yirmi gün, dublör de üç gün oynar. Yeğenim Ayten, dayımın kızı veremdi. Şimdi toprakta... O günlerde ablam da hasta, sanatoryumda yatıyordu. O da verem... Ablam da şimdi toprak oldu... Yeğenimi görmek için bir Yakacık sanatoryumuna gidiyorum. Akşamları da tiyatroya gelip oyunumu oynuyorum. Bu ara *Yuvamı Yıkamazsın*'ın çalışmaları da uzadıkça uzuyor. Rejisör Kani Kıpçak bir yıldır filmi bitiremiyor. 60 gün nefes almaya vaktim yok... Bir yanda film, bir yanda tiyatro çalışmaları ve bunların yanı sıra ablamla yeğenimin ziyaretleri. Askeriyede dahi izin vardır, bizde ise yok. Gene o günlerde İhsan Doruk'la boşanmışım. O sırada İngilizlerle yaptığı tütün alışverişi nedeniyle dışarıya gitmiş. İzin istiyorum. Tiyatro idaresinden, altmış beş gündür cevap yok. Oysa izin almak hakkım. Ama vermiyorlar. Nihayet bakıyorum ki is çatallaşıyor, ben de vetomu kullanıyorum. Evvela dublörüm Nevin Akkaya'ya haber gönderiyorum. "Ben bir hafta gidiyorum, haberin olsun" diye. "Sen tiyatroyu mahcup etmezsin. Herhalde beni de." Tayyare biletimi aldım. Bir haftaya kadar Mısır'a gidiyorum. Senin tiyatroya olan bağlılığını biliyorum. Herhalde perdeyi kapatmayacağız. Gözlerinden öperim."

Albay kızı Nevin Akkaya, sanki askeri bir emir almış gibi vazifesinin başına geçiyor. Ve ben Mısır'a hareket ediyorum. Oradan tiyatro müdürlüğüne bir de mektup gönderdim. Mektupta "Benden daha vazifesine sadık bir arkadaş Nevin Akkaya. Siz izin vermezseniz ben gittim bile..." diyorum.

Cahide Sonku ve Nevin Akkaya.

"AYAKLARIMI TAVUS KUŞUNA BENZETTİM...

Cahide Sonku'nun en beğendiği tarafı ayaklarıdır. Ama, sanatçı bu güzelliğini ancak yıllar sonra fark edebilmiş...

"Yaz aylarından birindeydi. Nedense ilk kez ayaklarıma dikkatle baktım. Ve o gün ayaklarımı bir tavus kuşuna benzettim. İtalyan kadınlarının çok güzel ayakları vardır. Hacı Bekir'in karısı Nona, Beyaz Ruslardan... Bir de o kadında gördüm güzel ayaklar... Demek ki o güne kadar ayaklarımın güzel olduğunu sanıp kendi kendimi avutuyormuşum... Yıllar sonra Durnev Tınaseli ile karşılaştık. Ayağında bir sandal vardı. Cavit Yamaç'ın boşandığı karısının evinde... Hayatımda böyle güzel bir ayak görmedim. İtalya'da bile görmedim..."

İ. Galip Arcan ve Cahide Sonku *Büyük Sır* filminin bir sahnesinde, 1956

"CAHİT IRGAT BÜYÜK DOĞDU BÜYÜK ÖLDÜ..."

Söz Cahit Irgat'a geliyor. Yıllar önce beraberlikleri olmuş... Ne var ki Sonku, bu konuya girmekten kaçınıyor önceleri...

Ama sonra:

"Peki, peki..."

diyor ve devam ediyor:

"Hiç unutmam (Sonku'nun en çok kullandığı cümlelerden biri bu), bir gün beni fena kızdırdı. "Türkiye'ye Rus tankları geliyor" deyince tepem attı ve hemen bu söz üzerine kafasını gözünü yardım. Bu lafın şakası mı olurdu? Cahit Irgat'ın böyle ileri geri konuşmasına sebep herhalde deliliğinden meydana geliyordu. Çünkü Cahit Irgat'ın o tarihlerde yedi tane deli raporu vardı. Şişelerle kafasını gözünü nasıl yardım o gün, kendi kendime hayret etmiştim. Ama ne olursa olsun Cahit Irgat büyük insandı. O, büyük doğdu, büyük öldü..."

Elleri titreyen Sonku, yeniden votka kadehine uzanırken: "Artık yarın devam edelim olur mu?" diyor.

Ve yıllar sonra Gülriz Sururi, ünlü iki sanatçının ilişkileri konusunda "Bir An Gelir" adını taşıyan (2003, Doğan Kitap) anılarında şu satırları okuyoruz.

"Cahit Irgat heyacanlı, öfkeli bir şairdir. Gençlik yıllarında ve Şehir Tiyatrosu'nda oyuncudur. Ancak güzel sesi ve havalı fiziğine rağmen bir türlü doğru düzgün bir rol alamaz. Muhsin Ertuğrul'la da bir türlü yıldızı barışmaz; çünkü o günlerde belki henüz alkolik değilse de, içmeden pek dolaşamamaktadır. Ve sivri diline hakim olamamaktadır. Ve Şehir Tiyatrosu'ndaki bütün erkekler gibi o da Cahide'ye aşıktır. Kaderin cilvesine bakın, tiyatroda merhabalaşmaktan fazla bir ilişkileri olmayan bu ikili, yıllar sonra kimbilir, belki ucuz bir meyhane köşesinde bir araya gelir ve birlikte yaşamaya başlar.

Ben Bomonti'de, Havuzlubahçe Sokağı'nda küçük bir apartman dairesinde, Dormen Tiyatrosu oyuncusu olarak yaşamımı sürdürdüğüm 1960 yılında, Cahide Hanım ve Cahit Bey karşımdaki üç katlı evin bir katında kiracı oldular. Köşedeki bakkal dahil herkes şikayetçiydi bu ikilinin kavgasından, patırtısından. Günaşırı, Cahide Hanım kapıyı açmaz, Cahit Bey de kapıyı yumruklar, sarhoş olduğundan küfürler eder., mahallenin huzurunu bozardı. O kapı bazen açılır bazen de açılmazdı. Birkaç kez oyun dönüşü rastladım. Kapıyı açtırmayı başaramayan Cahit Irgat'in gidecek yeri olmayan insanların sarsak yürüyüşüyle yalpalayarak sokağı terkedişine..."

Cahide Sonku ve Cahit Irgat birlikte kurduğu Cahitler Tiyatrosu'nun turne günlerinde.

ÖDÜLÜNÜ BİLE BİR MEYHANEDE ALDI...

Beyoğlu'nun arka sokaklarındaki meyhaneler, akşam yedilerden sonra 'ikinci adres'imiz olmuştu. Özellikle de Giresunlu Ali'nin, Nuri'nin (Körfez) meyhaneleriyle, Dostlar Birahanesi... Aylardan beri Cahide Sonku'yla bu mekânlarda birlikteydik... O sıralar Cahide, Balıkpazarı'nda pansiyon olarak kaldığı ailenin yanından nedense ayrılmıştı. Yeni Melek sinemasının bulunduğu sokaktaki Erzurumlu Kemal'in kahvesinin hemen arkasında, Gülçin Oteli'nin yan sırasında acaip bir yerde kalıyordu. Gerçekte tablo çok acıydı. Elektriksiz, karanlık, ardiyeye benzeyen, rutubet kokan bu izbe yerde mum ışığında yaşıyordu. Bir yanda kırık dökük tahta bir karyola, bir yanda içi kirli çamaşır dolu bir leğen... Köpeği bağlasanız burada durmazdı. Velhasıl, anlatılması güç bir yaşam sürüyordu Cahide Sonku...

Böyle içler acısı bir yaşam sürmesine karşılık, eski görkemli yıllarını anımsayanlar ya da onu uzaktan da olsa isminden tanıyanlar için Cahide bu haliyle bile merak konusu bir kişilikti... 60 yaşının üzerine tırmanan eski bir sanatçının çekiciliği, kuşkusuz, yıllar önce 'efsane' boyutlarına tırmanıp parlak dönemler yaşayan bir sanatçı olmasından geliyordu. Ve sinema yazan dostum Atilla Dorsay'ın da ilgisini çeken Sonku'yu, isteği üzerine onunla tanıştırmıştım. Galatasaray Kulübü'nün karşısındaki Giresunlu Ali'nin meyhanesinde tabiî... O gece, şimdi hayatta olmayan ve Cahide Sonku'nun meyhane arkadaşlarından bir kadın daha vardı masamızda. Sonku'nun bu arkadaşı geçirdiği bir sinir krizi sonucunda kendini kaldığı evin penceresinden atarak intihar etmişti...

Aradan uzun bir süre geçti. Sinemaya ve tiyatroya verdiği hizmetleri nedeniyle, Atilla Dorsay'ın Başkanı olduğu SİYAD (Sinema Yazarları Derneği) Sonku'ya bir 'özel ödül' vermeyi kararlaştırmıştı... Ve sanatçı bu ödülünü 31 Ağustos'ta (1979) Açıkhava Tiyatrosu'nda düzenlenecek gecede alacaktı. Dorsay'ın önerisi üzerine ve de yakınlığım nedeniyle onu geceye ben getirecektim. Çünkü Cahide Sonku davetli olduğu geceyi unutabilir, ya da bir meyhanede sızıp kalabilirdi...

Birkaç gün öncesinden haber vermek için Sonku'yu aradığım meyhanede buldum. Gene içiyordu... Beni görünce güldü. Sonra yanına çöktüm. Durumu anlattım.

"İyi ama ben halkın karşısına nasıl çıkarım. Bana yeni bir elbise gerek değil mi o gece?"
"Elbiseyi melbiseyi boş ver" dedim.

"En yenisi hangisiyse onu giyersin. Ya da bir çaresine bakarız..."

Her zamanki gibi anlaştık.

"Yalnız, buradan sen gelip beni alacaksın. Tek başıma gidemem.

Cahide Sonku ödülünü bir meyhanede Atilla Dorsay'dan aldı.

Gecenin düzenlenmesine de üç gün vardı sanıyorum. Yağmurlu bir akşam üzeriydi, hatırlıyorum. Gittiğimde Cahide meyhanede yoktu. Masası boştu... Ve gelmedi. Unutmuş muydu nedir, bilemiyorum. Yoksa havanın yağmurlu oluşu yüzünden, gece oraya gitmeyi gözüne yedirememiş miydi? Veya sorun, gerçekten de yeni bir elbisesi olmayışı mıydı? Daha sonra karşılaştığımızda ise bu konuyu hiç konuşmadık.

Bu maceranın sonrasını Atilla Dorsay'dan dinleyelim isterseniz.?

"O geceden beri arıyorduk onu; gözlerimiz, gittiğini öğrendiğimiz meyhaneleri tarıyordu geçerken... Nihayet bir akşam üzeri rastladık. Kapıya yakın oturmuştu, tek başına içiyordu. Yakındaki masada delikanlılar vardı, gemici olduklarını söylüyorlardı. Sonku'nun dönemine yetişmemişti hiçbiri. Sonku'yu ne sahnede, ne de ekranda görmüşlerdi. Ama onu kulaktan kulağa tanıyorlardı. Efsaneler yaşar bir toplumda, kolay ölmez... Bizimki gibi unutkan, nankör toplumlarda bile kolay ölmez... Ve o gece denizciler, hafif Beyoğlu külhanisi davranışları içinde Cahide Hanım'a gereken nezaketi, inceliği gösteriyorlardı. Oturduk, bir süre içtik Cahide Hanım'la.. Bir yıl önce de başka bir meyhanede içmiştik. Ödülden, geceden söz ettik. "Ödülümü alırım, ama siz getirin bana verin... Burda, bir meyhanede" dedi. Kabul ettik. Böylece Cahide Hanım, sinema tarihi içinde ödülünü meyhanede alan ilk sanatçı olacaktı. Biz de meyhanede ödül veren ilk sinema yazarı... Öneri çekiciydi.

Ve Cahide Hanım, SİYAD Türk Sinemasının Hizmet Ödülü'nü, bir akşamüstü bir Beyoğlu meyhanesinde (Körfez) aldı. Saçlarını toplamış, kendine çekidüzen vermişti. Bir zamanların düş düzeyindeki güzelliği, çekiciliği, uzun yılların alkollü gecelerinin gerisinde kalmıştı. Ama

Cahide Sonku'nun bir meyhanedeki son günleri.

yine de özenle süslenmişti. Gerçi kabul etmiyordu bunu, kadın içgüdüsüyle sürekli halinden kılığından yakınıyordu. "Bu töreni Hilton'da yapabilirdik, ama ben burasını istedim" diyordu.

Ve inanmayacaksınız ama, Cahide Sonku, ödülünü aldığında ağladı. Parlak şanlı bir geçmişi Beyoğlu gecelerinde har vurup harman savuran, kendisine zamanında her şeyi vermiş bir topluma sırt çeviren, her türlü değer ölçüsünü yıkıp geçmiş, yaşamın tek anlamını artık küçük meyhanelerde arayan bu kadın, gerçek bir minnet duygusuyla mı, yoksa bir kez daha 'oynama' dürtüsüyle mi, bilemem, ödülüne sarıldı ve ağladı. "Demek unutulmadım, demek kırk milyon daha beni unutmadı" dedi. Unutulmak için her şeyi yapmış olmasına, kendi efsanesini kendi elleriyle yıkmaya onca çaba göstermesine karşın unutulmamış olması, kim bilir, onu belki gerçekten mutlu kılmıştı."

Ve ne acı ki, Sonku'nun ölümünden sonra bu ödül, Burçak Evren tarafından bir bit pazarında bulundu...

"TÜRKAN ŞORAY, CAHİDE'NİN FİLMİNİ HİÇ İZLEMEMİŞ..."

"*Söz Bir Allah Bir*'i herkes ilk filmim sanır... Halbuki ben *Cici Berber*'de Zozo Dalmas'ın bir nevi dublörlüğünü yaparak sinemaya girdim. Figüranlık ayıp mı? O filmin bir sahnesinde Dalmas'ın yerine bale yapmıştım. Ben sinemaya konservatuarın bale kısmından geldim..."

diye konuşmasını sürdürürken nedense Türkan Şoray'ı anımsadım.

Şoray da Cahide Sonku'dan sonra efsane boyutlarına ulaşan bir oyuncuydu. Ve ne garip ki sinema yazan Atilla Dorsay, *Buğulu Gözler* adlı filmin setinde söyleşi yaparken Cahide Sonku ile ilgili bir sorusuna şu yanıtı vermişti:

"Hayır, hiç filmini görmedim..."

Yani o yıllarda 11 yıllık bir sinema serüveni olan Türkan Şoray, Cahide Sonku'yu tanımıyordu. Ve filmlerinden bir tekini bile görmemişti...

Türk sinemasında birçok yönetmenin, birçok oyuncunun değil kitap, gazete bile okumadıkları, hele film bile izlemedikleri elbette şaşırtıcı gelmemeli.

Ancak burada asıl şaşırtıcı olan Türkan Şoray'ın Sonku ile ilgili yanıtıydı. Çünkü, Şoray'ın bu yanıtı verdiği tarih Mart ayının 1970'ini gösteriyordu. Oysa Cahide Sonku, dört yıl önce, yani 1966 yıllarında Şoray'la bir filmde oynamışlardı. Filmin ismi de, Nejat Saydam'ın Orhan Kemal'den uyarladığı *El Kızı*'ydı...

Aynı filmde oynamalarına karşılık, acaba aynı sahnelerde rolleri olmadığından karşı karşıya mı gelememişlerdi? Elbette bu mümkün değildi... Birlikte fotoğrafları vardı. Kaldı ki bir değil, iki filmde karşılıklı oynamışlardı...

O gün Sonku'ya bunu sorduğumda:

"Boş ver... Benden herkes bir şey alır, ama beni benden alamazlar" dedi.

Bu kez Cahide Sonku, konuyu değiştirdi:

"Kızım Ender'den aylar var ki haber alamıyorum. Yılmaz Güney, kızımı *Baha*'da oynatırken az mı nasihat etmişti? Nerede şimdi Yılmaz. Onunla da iki filmde oynamıştım... Bize çok yardım etti. Kızım şimdi Londra'da... 1947 yılında ben de Londra'ya gitmiştim. Benli Belkıs'ın kardeşi Kemali'yle... Kemali dil bildiği için tercümanlığımı yapıyordu. Film satın almak için gitmiştim. Ve günde sekiz film seyrediyordum. Ama ne fayda... Cemil Filmer de kendi şirketi için 15 tane film alınca bana hiçbir şey kalmamıştı..."

Bakıyorum, yavaş yavaş Sonku'nun başı önüne düşüyor... Uyuklamak üzere. Sonra:

"Hadi düş önüme, gidiyoruz" diyor.

Gidiyoruz...

Türkan Şoray'ın birlikte oynadığı halde hatırlayamadığı *El Kızı* filminin bir sahnesinde Cahide Sonku ile.

Nedense ters ters yüzüme bakıyor
İçimden "Allah Allah..."diyorum... "Allah Allah...
Ve nedenini anlıyamıyorum...

ÇELİŞKİLER KİMDE VE NEREDE?

Türk sinemasında ve Türk tiyatrosunda en parlak dönemini yaşarken neler söylenmemiş ve öldükten sonra da neler yazılmamıştı Cahide Sonku için... Yaşarken "O bir efsaneydi"

Kapıcısı Miço:

"Pabuçlarındaki parlak taşlar bile yalancı değil, gerçek pırlantadır. Dikkat edin..." diyordu.

Haldun Taner'e göre;

"Bir kraliçe hayatıdır yaşadığı. Sigaralarını altın bir tabakada taşır, onları zümrütlerle süslenmiş çakmaklarla yakar. Cahide Hanım Kleopatra gibi süt banyosu yapar. Kendine hediye gelen en pahalı Paris parfümlerini kahkahalar atarak başından vücuduna boca eder..."

Zeki Müren'e göre;

"Melahat İçli'nin yazıhanesinde oturuyoruz. Bir yere film çekmeye gideceğiz. Elektrik teknisyeni "Vay efendim niye yanlış ayarlamış ışığı" diye, o sivri, şık, altın suyuna batmış topuklu rugan pabuçlarının burnu ile çocuğun diz kemiğinin altını tekmeledi."

Melahat İçli'ye göre;

"Bu karı günün birinde sürünür... Niye sürünür biliyor musun? Behzat Budak, yaş gününde bu hanıma çok kıymetli bir Fransız parfümü hediye etti. "Behzat bey rica ederim, bunu Paris'te hizmetçiler kullanıyor..." cevabını verdi. Budak da dedi ki 'Kızım, bir gün mavi ispirto bile bulamayacaksın..."

Türk edebiyatının en duyarlı kalemi Selim İleri:

"Üç dört yıl önce, yine Beyoğlu'nun arka sokaklarında, hayli geç saat ve bir meyhane çıkışında:

"Oradaydı Cahide Sonku. Yüzünün çizgileri hâlâ incecik, ama teni paralanmışçasına. Sağ elinde mavi ispirto şişesi vardı. Sol eliyle de dudakları arasındaki bekçi düdüğünü tutuyordu. Birkaç kez uzun uzadıya çaldı o düdüğü. Sabaha karşı kime sesleniyordu, neye isyan ediyordu, onu, ne ya da neler toplum yaşamından bunca usandırmış, iğrendirmişti?" diye yazıyordu.

Parlak dönemlerinde evine gelen Reisicumhur Celal Bayar'ın yanına "Rol ezberliyorum" diye çıkmadığı, yürüdüğü zaman ayaklarının altına halılar serildiği, tabakasından sigara çıkarınca birbirleriyle yarışırcasına beş elin birden yakmak için uzandığı; düşüş döneminde ise esrardan kurtulması için akıl hastanesine yatırılıp oradan kaçtığı anlatılan Cahide Sonku'ya bunları hep sormuşumdur.

Ne var ki tüm bu rivayetlerin ve iddiaların çoğuna karşı çıkıyordu Cahide Sonku.

"Çoğu abartma" diyordu üzerine basa basa...

Türk sinemasının iki Cahide Sonku'su, yükseliş ve düşüş dönemlerinde.

Bütün bunlar, şaşaalı bir dönemin ilginç öyküleri...

Ya o görkemli, o gizemli yaşamdan Beyoğlu'nun arka sokaklarına düşerken söylenenler, yazılanlar...

"O yıllarda erkekler ayakkabıma şampanya dökerlermiş. Ben pavyon kadını değilim. Onları küçümsemiyorum ama... Ayakkaplarımda pırlanta taşlar varmış... Ziynet ayağa indirilmez. Kültürüm ve aile terbiyem buna müsaade etmez. Sigaramı yakmak için beş çakmak uzandığı zaman onları bozardım. Çünkü dalkavukluğa tahammülüm yoktur."

Ayrıca ona "Çok kibirli kadın. Karşısındaki insanı rahatsız ediyor" diyenler de vardı. Ve bu konuya değindiğinde ise verdiği yanıt şöyle oluyordu:

"Hayır... Kibirli falan değilim. Onu söyleyenler halt etmiş. Kibirli olmadım hiç... Ben yıllar önce lağım çukurları üstünde akrabalarımı aradım..."

Anılar ve çelişkiler...

İyi ama çelişkiler kimde ve neredeydi?

VE SON SÖZ

Bcyoğlu'nun arka sokaklarında, meyhanelerde peçete kağıtlarına yazılan notlar burada bitiyor. Cahide Sonku anlattı, ben ağzından çıktığı gibi yazdım... O anlattığı için, ben de yazdığım için karşı çıkanlar olacaktır.

"Cahide bunamış artık, gerçekleri saptırmış..."

"Cahide sizin anlattığınız gibi değil, onu harcamışsınız" diyenlerde...

Ama ben, nostaljiye körü körüne teslim olmadım ve de Cahide Sonku'yu da asla abartmadım... Kaldı ki bir sanatçı öldüğü zaman, onu tanıyan da tanımayan da ardından kendi gözlemlerine dayanarak çeşitli yorumlar getirir. Ve elbette bir sanatçı için biçilen değer yargıları bakış açılarına göre değişir. Bu kaçınılmazdır... Gerçekten toplumun malı olmuş büyük sanatçılar çoğunlukla, ölüm sonrası hep abartılır ve tüm kusurlar bir yana atılıp yalnızca erdemleriyle anılırlar. Sürekli dokunulmazlıkları gündeme gelir. Özellikle de bu 'sahte kişilikler' yaratanlar bazı magazin yazarlarıdır. Söylemediklerini söyletirler ve onları her şeyi ile biçimlendirip yönlendirirler. Kendi ağızlarından büyük laflar ettirilip gerçekler saptırılır çoğu kez... Ama o görkemli ve o gizemli görünen kişiliklerin altında yatan birtakım zavallılıklarını yazmaya kalktığınızda, hayranları dahil, herkes aşırı bir duygusallık içinde baş kaldırırlar. Onlara göre büyüler bozulmayacak, tabular yıkılmayacaktır...

Örneğin rahmetli Zekeriya Sertel, *Nâzım Hikmet'in Son Günleri* adlı yazı dizisini yayınladığı sıra edebiyat dünyasında ne fırtınalar kopmuştu... Ve Zekeriya Sertel, Nâzım Hikmet konusunda gerçekleri saptırdığı iddiasıyla suçlanmıştı.

Gerçekler, gerçekte rahatsız edicidir...

Ama kime ve hangi ölçülere göre?

Sonku, 'unutulmanın', 'yaşlılığın' ve en acısı bir 'düşüş'ün beraberinde getirdiği gizli iç kırgınlıklarıyla gerçekleri saptırdıysa, 'sevapları'kadar 'günahları' da ona ait olacaktır...

Onu hoşgörüyle karşılamak da bize...

Sonku, bir yoruma göre 'toplumun değil, kendi kendinin kurbanı' olsa da...

Kaldı ki, Sonku'nun 'iniş ve çıkışlardan' oluşan yorgun yaşamında birçok kadın yıldızın ortak dramı yatmaktadır.

Ama asıl sorun bu değil...

Yazık ki Türk sinemasının ilk dönemlerine damgasını vurmuş 'on kadın'dan biri ve ilki olan 'Sonku'yu yeni kuşaklara tanıtacak filmlerinin çoğu ortada yok. Varolanların da (bir ikisi dışında) seyredilmeyecek kadar kopyaları bozuk. Ve büyük bir bölümü hurdaya dönüşmüş durumda. İşte

Cahide Sonku, Hüseyin Kemal Gürmen ile *Otello oyunun bir sahnesinde*

Cahide Sonku

yıllar önce Cahide Sonku'yu bağrına basan toplum, yıllar sonra ona nasıl sırt döndüyse, filmleri de aynı ilgisizlik içinde kıyıda köşede kaldı, parçalandı, depolarda yandı kül oldu.

1958 yılında sahibi olduğu Sonku film şirketi bile bir gecede yanıp kül olmamış mıydı? Yangın nasıl çıkmıştı? Yıllar önce anlattıklarına göre yangının suçlusu yeğeni Turan Sönmezer'di. Olayı haber aldıktan sonra Ankara'dan dönen Sonku, topladığı bilgiler sonucunda yeğeninin para karşılığında bu 'ihanet' yaptığını öğrenmişti. Yaptıran kimdi? Ayrıldığı kocası İhsan Doruk muydu acaba?

Evet, bir gece içinde yazıhane deposundaki bazı filmler de yanmıştı. Zeki Müren'le birlikle oynadığı *Beklenen Şarkı*'dan kazandığı bir buçuk milyon da...

Tüm bu acılara karşılık Cahide Sonku, Amerikan sinemasının büyük starları gibi dolu dolu, 'büyük' yaşayan 'ilk yıldız'ımızdı kuşkusuz. Sonku, Belgin Doruk'un yıllar sonra Türk sinemasında canlandırdığı vizon kürklü, lüks arabalı kadın, tiplerinden ve burjuva yaşam biçiminden önce aynı ihtişamı gerçek hayatında yaşayan bir efsane, alafranga yerli bir diva'ydı. Giderek 'Star sisteminin sefaleti'ne ve 'magazinleşen bir yaşam biçimine' dönüşen bu 'inişli çıkışlı serüven', Sonku'nun ölümünden 7 yıl sonra Ziya Öztan'ın 'Cahide' adlı bir TV dizisine kaynak oluşturacaktı.

1988 yılında TV ekranlarında gösterime giren dizi, 'Cahide' adını taşıyordu. Ama yönetmeni Ziya Öztan'a göre "o Cahide, bu Cahide değildi"

Hale Soygazı, Cahide Sonku rolunu oynadığı TV dizisinin bir sahnesinde.

"Hayır bu dizinin Cahide Sonku'nun yaşamıyla ilgisi yok. Bu sadece Cahide'dir." diyordu.

Bu açıklama o yıllarda çeşitli tartışmalar yaratmış, Hale Soygazi'nin canlandırdığı 'Cahide', olaylı bir dizi haline gelmişti. Oysa Öztan'ın sergilediği olaylar ne kadar abartılsa ve tipler ne kadar isim değiştirse de bu 5 bölümlük dizi, doğrudan doğruya Cahide Sonku'nun gerçek yaşamıyla bağlantılıydı. Olayın ilginç olan bir başka yanı ise bu dizinin yapılmasına karşı çıkan bazı kişilerin TRT'ye gönderdikleri imzasız mektuplardı. Örneğin sinema yazan Atilla Dorsay'a gönderilen benzer mektuplardan birinde şöyle deniyordu:

"Cahide Sonku, bir Sarah Bernhardt değildir. Ki Fransızlar Sarah Bernhardt'ın olağanüstü yaşamından bile bir film yapamamışlardır."

Elbette Sonku, evrensel değerler içeren bir sanatçı değil, hele bir Sarah Bernhardt ise hiç değil. O yalnızca Yemen'de doğmuş bir Türk sanatçısı... Kültürel açıdan ne kadar cahil olarak tanımlansa da uç noktalarda çok renkli bir yaşam süren karizmatik bir kişilik. Her şeyden önce bir 'kurban prototipi'.. Ve böyle bir prototipten dersler çıkarabilinecek bir film neden yapılmasın ki. Ziya Öztan'ın 'Cahide'si ise elbette tartışılabilinir...

Cahide filmine haklı olarak şiddetle karşı çıkan sanatçıların başında geliyordu Güliz Sururi. Ama onu bir sanatçının "meslek onuru' adına isyan ettiren Nezihe Araz'in yazdığı *Cahide Bir Efsane* adlı oyunuydu:

Sarah Bernhard

Cahide Sonku

"Oyun yalnızca Cahide Hanım'ı aşağılamak için yazılmıştı sanki. Ayrıca oyun, yalnız ve yalnız Cahide Hanım'ın Beyoğlu'nun arka sokaklarındaki sefil şaraphanelerde geçen son günlerini yansıtmaya çalışıyordu, o kadar. Peki neydi, kimdi, nereden gelmişti, neler yapmıştı bu kadın? Onlardan eser yok. Yalnız küfür eden, bağırıp çağıran, terbiyesiz bir kadın vardı ortalıkta. diyordu *Bir An Gelir* adlı anı kitabında.

Gerçekten Nurseli İdiz'in, Nükhet Duru'nun sahnede canlandırdığı 'Cahide' nasıl bir Cahide'ydi acaba?... Nurseli İdiz'in oynadığı *Cahide* oyunu konusunda şöyle yazıyordu Zeynep Oral, Milliyet Gazetesi'ndeki (7 Haziran 1998) köşesinde

"O oyunda Muhsin Ertuğrul'un, bu koca ustanın, bu 'hoca'nın, elinden içki bardağı düşmeyen, bir 'rejisör' kimliğine sokulduğunu gördüm. Yanlış anlaşılmasın: Muhsin Hoca'yı oynayan oyuncuyu eleştirmiyorum. Oyuncuların oyun ve şarkı söyleme biçimlerini ya da oyunun şöyle mi böyle mi sahnelendiğini ya da teatral herhangi bir öğeyi sorgulamıyorum. Benim sorguladığım işin, özündeki ahlak anlayışı. Değerlerimizi karalayıp, çarpıtıp sunmaya hakkımız var mı? Bu eserde öyle bir 'rejisör' kimliği çıkıyor ki karşımıza! Bir kere kaba saba, ağzı bozuk, baskıcı, despot ve herkesi sömürüyor. Başta Cahide olmak üzere kadın sanatçıları başkalarına peşkeş çekebiliyor. Onlara kadınlıklarından kimin nasıl yararlandığını sorabiliyor. Cahide'ye "Karnı burnunda kadınlara tahammülüm yok. Aldır şu piçi."diye haykırıyor, vb."

Giresunlu Ali'nin meyhanesinde Cahide Sonku ile yaptığım söyleşiden yıllar sonra ve ölümünün ardından bile böylesine ilginç olaylar gelişmişti.

Kızının gelmediği cenaze törenine son yolculuğuna uğurlanıyor

Ve 'son söz'ü biz gene Cahide Sonku'ya bırakalım:
"Büyükleri sayarım... Galiba büyük oyuncu benmişim. Ama benzerimi bulamadım...

FİLMOGRAFİ

1933: SÖZ BİR ALLAH BİR

Yönetmen: Muhsin Ertuğrul

Senaryo: Mümtaz Osman (Nazım Hikmet Ran) (Mahmut Yesari'nin Maurice Henneguin ve Pierre Veber'den *Kudret Helvası* adıyla uyarladığı *Et moi j'te dis gu'elle t'a fait de l'oeil- Sana Göz Kırptı Derim* adlı oyunundan)

Görüntü Yönetmeni: Cezmi Ar

Müzik: Muhlis Sabahattin

Oyuncular: Hazım Körmükçü, Melek Tayfur, Vasfi Rıza Zobu, Cahide Sonku, Necla Sertel, İ. Galip Arcan, Semiha Berksoy, Mahmut Moralı, Ferih Egemen

Yapımevi: İpek Film (İpekçi Kardeşler)

1934: AYSEL BATAKLI DAMIN KIZI

Yönetmen: Muhsin Ertuğrul

Senaryo: Mümtaz Osman (Nazım Hikmet Ran) (Selma Legarlöf'ün *Tösan Fran Stormytorpet* adlı öyküsüyle, İsveçli yönetmen Victor Sjöström'ün uyarladığı *Bataklık Kızı* filminden)

Görüntü Yönetmeni: Cezmi Ar, Remzi Ar

Müzik: Cemal Reşit Rey

Oyuncular: Cahide Sonku, Talat Artemel, Feriha Tevfik, Sait Köknar, Behzat Butak, Mahmut Moralı, İ. Galip Arcan, Nafia Arcan, Müfit Kiper, Hadi Hün, Hazım Körmükçü, Sami Ayanoğlu, Ergün Köknar

Yapımevi: Muhsin Ertuğrul, kendi adına yapıp İpek Filme devretti.

1940: ŞEHVET KURBANI

Yönetmen: Muhsin Ertuğrul

Senaryo: Mümtaz Osman (Nazım Hikmet Ran) (Victor Fleming'in *The Way of All Flesh* adlı filminden)(1927)

Görüntü Yönetmeni: Cezmi Ar

Müzik: Muhittin Sadak

Oyuncular: Cahide Sonku, Ferdi Tayfur, Muhsin Ertuğrul, Nevin Akkaya, Suavi Tedü, Necla Sertel, Gülseren Sadak, Kadri Ögelman, Emin Belig, Hadi Hün, Neşet Berküren, Reşit Baran, Hakkı Necip, Muhip Arcıman, Necdet Mahfi Ayral, Cahit Irgat, Kani Kıpçak, Mümtaz Ener, Nemci Oy, Faik Coşkun

Yapımevi: İpek Film (İpekç,i Kardeşler)

AKASYA PALAS

Yönetmen: Muhsin Ertuğrul

Senaryo: Necdet Mahfi Ayral (Mahmut Yesari'nin Georges Feydeau'dan uyarladığı *La puce a L'orielle* adlı oyunundan)

Görüntü Yönetmeni: Cezmi Ar

Oyuncular: Hazım Körmükçü, Necdet Mahfi Ayral, Sait Köknar, Vasfi Rıza Zobu, Cahide Sonku, Perihan Yanal, Elefterya, Refik Kemal Arduman, Karakaş, Nelly, Kadri Ögelman

Yapımevi: İpek Film (İpekçi Kardeşler)

1942: KISKANÇ

Yönetmen: Muhsin Ertuğrul

Senaryo: Mümtaz Osman(Nazım Hikmet Ran)

Görüntü Yönetmeni: Cezmi Ar

Oyuncular: Suavi Tedü, Fatma Ürkan, Cahide Sonku, İ. Galip Arcan, Muhsin Ertuğrul, Sami Ayanoğlu, Necla Sertel, Nevin Akkaya, Behzat Butak, Sait Köknar, Hakkı Necip, Muazzez Arçay, Kani Kıpçak

Yapımevi: İpek Film (İpekçi Kardeşler)

1945: YAYLA KARTALI

Yönetmen: Muhsin Ertuğrul

Senaryo: Necdet Mahfi Ayral(Faruk Nafiz Çamlıbel'in oyunundan)

Görüntü Yönetmeni: Yuvakim Filmeridis

Müzik: Sadettin Kaynak

Oyuncular: Hadi Hün, Cahide Sonku, Vasfi Rıza Zobu, Mahmut Moralı, Necla Sertel, Perihan Çakıl, Nevin Seval, Suavi Tedü, Gülistan Güzey, Reşit Baran, Yaşar Özsoy, Mümtaz Erer, Behzat Butak

Yapımevi: Halk Film (Fuat Rutkay)

1946: SENEDE BİR GÜN

Yönetmen: Ferdi Tayfur

Senaryo: İhsan Koza (aynı isimli romanından)

Görüntü Yönetmeni: Cezmi Ar

Müzik: Muhittin Sadak

Oyuncular: Cahide Sonku, Suavi Tedü, Cahit Irgat, İ. Galip Arcan, Fatma Andaç, Mümtaz Ener, Şükrüye Atav, Ferdi Tayfur, Hulusi Kentmen, İbrahim Delideniz, Atıf Kaptan, Kadri Ögelman, Halit Akçatepe, Selahattin Pınar, Ali Ekdal, Yaşar Özsoy, Fuat İmer, Neşet Berküren

Yapımevi: İpek film

1947: YUVAMI YIKAMAZSIN

Yönetmen: Kani Kıpçak

Senaryo: Kani Kıpçak (Wili Forst'un *Mazurka* adlı filminden)(1935)

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Müzik: Sadi Işılay

Oyuncular: Cahide Sonku, Oya Sensev, İ. Galip Arcan, H. Kemal Gürmen, Kani Kıpçak, Necla Sertel, Nevin Erman, Suat Özerdem, Nejat Candaner, Mürüvvet Ağlatan, Nebile Teker

Yapımevi: Elektra Film (Yorgi Saris)

1949: FEDAKÂR ANA

Yönetmen: Seyfi Havaeri

Senaryo: Seyfi Havaeri (Tahir Olgaç'ın *İşte Böyle Ömer* adlı eserinden)

Görüntü Yönetmeni: Cezmi Ar

Oyuncular: Cahide Sonku, Hüseyin Kemal, Reşit Gürzap, Şaziye Moral, (Eşref Kolçak)

Yapımevi: Güneş Film (Sırrı Talpar)

Cahide Sonku, *Vatan ve Namık Kemal*'in film setinde Cüneyt Gökçer'le.

1951: VATAN VE NAMIK KEMAL

Yönetmen: Talat Artemel, Sami Ayanoğlu, Cahide Sonku

Senaryo: Cahide Sonku, Talat Artamel

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Oyuncular: Cahide Sonku, Talat Artamel, Sami Ayanoğlu, Cüneyt Gökçer, Pola Morelli, İbrahim Delideniz, Muazzez Lutas, Mümtaz Ener, Cahit Irgat, Sadri Alışık

Yapımevi: Sonku Film (Cahide Sonku)

1954: BEKLENEN ŞARKI

Yönetmen: Orhon M. Arıburnu, Sami Ayanoğlu

Senaryo: Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Müzik: Sadi Işılay

Oyuncular: Zeki Müren, Cahide Sonku, Hadi Hün, Bedia Muvahhit, Jeyan Mahfi Ayral, Talat Artamel, Sami Ayanoğlu, Melahat İçli, Necmi Oy, İbrahim Delideniz, Refik Kemal Arduman, Muhip Arcıman, Abdurrahman Palay

Yapımevi: Sonku Film (Cahide Sonku)

1955: İLK VE SON

Yönetmen: Atıf Yılmaz

Senaryo: Sadık Şendil (Esat Mahmut Karakurt'un aynı adlı romanından)

Görüntü Yönetmeni: Mike Rafacelyan

Oyuncular: Cahide Sonku, Nuri Altınok, Şaziye Moral, İ. Galip Arcan, Nurhan Nur, Temel Karamahmut, Osman Alyanak, Nubar Terziyan

Yapımevi: Sonku Film (Cahide Sonku)

1956: BÜYÜK SIR

Yönetmen: Talat Artamel

Senaryo:Sadık Şendil

Görüntü Yönetmeni: İlhan Arakon

Oyuncular: Cahide Sonku, Cüneyt Gökçer, İ. Galip Arcan, Cahit Irgat,. Mediha Gökçer, Şeref Gürsoy

Yapımevi: Sonku Film (Cahide Sonku)

1962: AYŞECİK YAVRU MELEK

Yönetmen: Osman F Seden

Senaryo: H. Değirmencioğlu, Erdoğan Tunaş

Görüntü Yönetmeni: Kriton İlyadis

Oyuncular: Zeynep Değirmencioğlu, Sadri Alışık, Cavidan Dora, Cahide Sonku, Evrim Fer, Nedret Güvenç, Hulusi Kentmen, Memduh Ün, Sadettin Erbil, Nubar Terziyan

Yapımevi: Kemal Film (Osman F. Seden)

1965: KORKUSUZLAR

Yönetmen: Semih Evin

Senaryo: Semih Evin (John Sturges'in *The Gunfight At O.K Corol-Kan Davasının Sonu* isimli filminden)

Görüntü Yönetmeni: Rafet Şiriner

Oyuncular: Yıkmaz Güney, Fikret Hakan, Erol Taş, Asuman Arsan, Cahide Sonku, Aliye Rona

Yapımevi: Roket Film (Semih Evin)

SEVGİM VE GURURUM

Yönetmen: Süreyya Duru

Senaryo: Erdoğan Tünaş (M. Tahsin Berkant'ın aynı isimli romanından)

Görüntü Yönetmeni: Özdemir Öğüt

Oyuncular: Hülya Koçyiğit, Cüneyt Arkın, Cahide Sonku, Avni Dilligil, Mümtaz Ener, Mahmure Handan, Süleyman Tekcan, Leman Öztürk

Yapımevi: Duru Film(Naci Duru)

Cahide Sonku ve Yılmaz Güney *Korkusuzlar* filminin bir sahnesinde.

YAHYA PEYGAMBER
Yönetmen: Hüseyin Peyda
Senaryo: Yahya Benekay
Görüntü Yönetmeni: Orhan Çağman
Oyuncular: Yusuf Sezgin, Ayfer Feray, Cahide Sonku, Toygar Belevi, Danyal Topatan, Türkan Sonay, Faruk Panter
Yapımevi: Dede Film (Mahmut Dedehayır)

BEYAZ ATLI ADAM
Yönetmen:Remzi Jöntürk
Görüntü Yönetmeni: Cezmi Ar
Oyuncular: Yılmaz Güney, Tülin Elgin, Gülsün Kamu, Tuncer Necmioğlu, Cahide Sonku, Avni Dilligil
Yapımevi: Televizyon Film (Nuri Akıncı)

DÜŞMAN KARDEŞLER
Yönetmen: Semih Evin
Senaryo: Semih Evin

Görüntü Yönetmeni: Rafet Şiriner
Oyuncular: Eşref Kolçak, Yılmaz Duru, Sema Özcan, Cahide Sonku, Gülbin Eray
Yapımevi: Roket Film (Semih Evin)

1966: SEVDA ÇİÇEĞİM
Yönetmen:Kemal Kan
Senaryo: Kemal Kan
Görüntü Yönetmeni: Fethi Mürenler
Oyuncular: Yusuf Sezgin, Yıldız Tezcan, Cahide Sonku
Yapımevi: Ozon film (Necil Ozon)

EL KIZI
Yönetmen: Nejat Saydam
Senaryo: Nejat Saydam (Orhan Kemal'in aynı isimli romanından)
Görüntü Yönetmeni: Melih Sertesen
Oyuncular: Türkan Şoray, Ekrem Bora, Tunç Oral, Cahide Sonku, Suzan Avcı
Yapımevi: Acar Film (Murat Köseoğlu)

Cahide Sonku ve Yusuf Sezgin *Sevda Çiçeğim* filminin bir sahnesinde.

Cahide Sonku, Sadri Alışık ve Zeynep Değirmencioğlu *Sokak Kızı* filminin bir sahnesinde.

SOKAK KIZI

Yönetmen: Ülkü Erakalın

Senaryo: H. Değirmencioğlu

Görüntü Yönetmeni: Orhan Kapkı

Oyuncular: Sadri Alışık, Zeynep Değirmencioğlu, Çolpan İlhan, Hulusi Kentmen, Suphi Tekiner, Cahide Sonku

Yapımevi: Duygu Film(Ülkü Erakalın)

1971: MISTIK

Yönetmen: Ülkü Erakalın

Senaryo: Bülent Oran

Görüntü Yönetmeni: Enver Burçkin

Oyuncular: Müjdat Gezen, Cahide Sonku, Mine Mutlu, Ender Doruk, Erol Taş, Atıf Kaptan

Yapımevi: Kervan Film (Ümit Utku)

1977: YEŞİLÇAM SOKAĞI

Yönetmen: Ülkü Erakalın

Senaryo: Ülkü Erakalın

Görüntü Yönetmeni: Ergun Köksal

Oyuncular: Bülent Kayabaş, Aydemir Akbaş, Gönül Tansel, İlhan Daner, Mete İnselel, Handan Adalı, Cahide Sonku, Birsen Pınar

Yapımevi: Ülkü Film (Ülkü Erakalın)

agâh özgüç

cahide sonku

peçete kâğıdındaki anılar

ISBN 978-975-6063-49-1
9 789756 063491

Cahide'yi en son Balıkpazarı'nda gördüm. Sıkmabaş yapmıştı. Hanımefendi, bir emriniz var mı diye hatır soracak oldum. Mağrur bir edayla "Affedersiniz kiminle tanışıyorum" dedi. Ağlayarak ayrıldım yanından. Sonra cenazesine gittik.

İSMET AY

Cahide'yi Doktorun Hatası'nda seyrettiğim gün, afsunlaşmış gibi çıkmıştım tiyatrodan. On yedi yaşındaydım ve kendisine erişme olanağı bulunmayan bir Olympos tanrıçasını görmüş olmanın, yüreğimi allak bullak eden karmakarışık duygularıyla dönmüştüm okula.

ÇETİN ALTAN

Bugünkü kuşaklara onun güzelliğini anlatmak sahiden olanaksızdır...
Cahide'nin Suterazisi'ndeki evine giderken, Beyoğlu caddesindeki yürüdüğü kaldırımda ihtilal oluyor sanırdınız.

HİKMET FERİDUN ES

Cahide'yi çok yakın bir tarihte Galatasaray'da gördüm. Üzerinde itfaiye trençkotu gibi kırmızı bir trençkot, ayağında paramparça çizmeler vardı. Yüzü çok şişti. Bir an göz göze geldik. Başını çevirdi. [illegible]m.
Ama bu, Cahide'yi son g[illegible]

HALDUN TANER

Sinema tarihleri Greta [illegible]' deyimini kullanırlar. Eskiler bunu 'Layemut Garbo' [illegible]rkçesi 'Ölümsüz Garbo'dur. Ben bu deyimi Cahide Sonku[illegible]hide'.

ÇETİN A. ÖZKIRIM

+1 kitap